

Komparativna analiza studija pedagogije u Republici Hrvatskoj

Draganić, Tea

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:669261>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

Tea Draganić

KOMPARATIVNA ANALIZA STUDIJA PEDAGOGIJE U
REPUBLICI HRVATSKOJ

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2019.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

Tea Draganić

KOMPARATIVNA ANALIZA STUDIJA PEDAGOGIJE U
REPUBLICI HRVATSKOJ

DIPLOMSKI RAD

MENTOR:

dr. sc. Anita Zovko, red. prof.

Rijeka, 2019.

UNIVERSITY OF RIJEKA
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF EDUCATION

Tea Draganić

COMPARATIVE ANALYSIS OF PEDAGOGY STUDY IN THE
REPUBLIC OF CROATIA
MASTER THESIS

MENTOR:

Full time Professor Anita Zovko, PhD

Rijeka, 2019.

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOG RADA

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala rad pod naslovom: *Komparativna analiza studija pedagogije u Republici Hrvatskoj* te da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi i ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežnim izvorima, literaturi i drugom) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedene u popisu literature.

Ime i prezime studentice: Tea Draganić

Datum: 12.07.2019.

Vlastoručni potpis: _____

SAŽETAK

Od suvremenog pedagoga danas se traže znanja, vještine i kompetencije koje omogućuju učinkovito i proaktivno djelovanje u odgojno-obrazovnoj ustanovi ili drugoj vrsti organizacije gdje pedagog može pronaći zaposlenje. U diplomskom radu prikazana je komparativna analiza studija pedagogije po elementima koji uključuju strukturu studija, ciljeve, ishode učenja (kompetencije) i mogućnosti zapošljavanja. Cilj ovog diplomskog rada je dobiti uvid što u Hrvatskoj predstavlja jezgrovni kurikulum studija pedagogije s obzirom na analizu preddiplomskih i diplomskih studija pedagogije u Hrvatskoj kao i uvid u specifičnosti pojedinih studija. Rezultati ovoga istraživanja upućuju na to da su potrebna promišljanja o aktivnostima koje će unaprijediti studij pedagogije u RH u svim gradovima Republike Hrvatske. Implikacije provedenog istraživanja mogu biti korisne budućim studentima, pedagozima i tvorcima obrazovne politike unutar Sveučilišta.

Ključne riječi: komparativna analiza, preddiplomski studij, diplomski studij, struktura studija, ciljevi, ishodi učenja, kompetencije, mogućnosti zapošljavanja

ABSTRACT

Contemporary pedagogues are now seeking the knowledge, skills and competences that enable effective and proactive action in an educational institution or other type of organization where a pedagogue can find employment. The master thesis presents comparative analysis of pedagogy studies by elements that include the structure of studies, goals, learning outcomes and employment opportunities. The aim of this master thesis is to gain insight into what is in Croatia the core curriculum of pedagogy studies regarding the analysis of undergraduate and graduate studies of pedagogy in Croatia as well as the insight into the specifics of particular studies. The results of this research increase the need for promotion of activities that will enhance the study of pedagogy in the Republic of Croatia in all the cities of the Republic of Croatia. Implications of conducted research can be useful for future students, pedagogues and policy makers within the University.

Keywords: comparative analysis, undergraduate study, graduate study, study structure, goals, learning outcomes, competences, employment opportunities

1. UVOD	1
2. RAZVOJ PEDAGOGIJE I ŠKOLSTVA U HRVATSKOJ.....	3
3. ŠKOLSKI PEDAGOG	8
3.1. Razvojni put stručnih suradnika pedagoga.....	8
3.2. Uloga školskog pedagoga.....	10
3.3. Područje rada školskog pedagoga	12
3.4. Kompetencije školskog pedagoga	13
4. STRUKTURA STUDIJA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	15
4.1. Studij pedagogije u Republici Hrvatskoj	16
4.1.1. Studij pedagogije u Zagrebu	17
4.1.2. Studij pedagogije u Rijeci	18
4.1.3. Studij pedagogije u Osijeku	19
4.1.4. Studij pedagogije u Splitu	19
4.1.5. Studij pedagogije u Zadru	20
5. ELEMENTI STRUKTURE STUDIJA PEDAGOGIJE.....	22
5.1. Razina studija	22
5.2. Organizacijski oblik studija.....	22
5.3. Kolegiji.....	23
5.4. Ciljevi	23
5.5. Ishodi učenja i kompetencije.....	24
5.6. Mogućnosti zapošljavanja	26
6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	27
6.1. Predmet istraživanja	27
6.2. Cilj istraživanja	27
6.3. Istraživačka pitanja.....	27
6.4. Postupak istraživanja i instrumenti	27
7. KOMPARATIVNA ANALIZA STUDIJA PEDAGOGIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ	
.....	29
7.1. Struktura studija – Razine studija, organizacijski oblici i kolegiji.....	29
7.1.1. Razine studija	29
7.1.2. Organizacijski oblici studija.....	29
7.1.3. Kolegiji na studiju pedagogije.....	31
7.1.4. Sumarna analiza preddiplomskog i diplomskog studija pedagogije	57
7.2. Ciljevi studija	59
7.3. Ishodi učenja i kompetencije budućih pedagoga.....	64
7.5. Mogućnosti zapošljavanja nakon studija pedagogije	74
8. ZAKLJUČAK	78
POPIS TABLICA.....	81
LITERATURA.....	82

1. UVOD

Za pedagogiju možemo reći da ima nešto kraću povijest od drugih znanstvenih disciplina, no ona svakako ima bogatu prošlost. Potreba za odgojem i obrazovanjem postojala je oduvijek, od vremena usmene predaje i antičkih mislioca, do današnjeg modernog društva popularno zvanog „društvo znanja“. Pristup odgoju i obrazovanju uvelike se mijenjao kroz povijest, ovisno o raznim utjecajima i promjenama u društvu, kulturi, znanosti, vladajućoj politici i tome slično. Uz današnju sveprisutnu globalizaciju, jasno je da su pred pedagogijsku znanost postavljeni mnogi novi izazovi, zahtjevi i očekivanja koji vode tome da se njezina teorija preispituje, nadograđuje i mijenja.

Promatrajući pedagogiju kao znanost može se primijetiti kako postoji širok opus različitih definicija. Hrvatska enciklopedija¹ pedagogiju definira kao „društvenu znanost koja proučava, istražuje i unapređuje odgoj i obrazovanje, te proučava različite utjecaje na individualni i socijalni razvoj kao i druge čimbenike, procese i sadržaje oblikovanja ljudske osobnosti i identiteta“. Iako se pedagogija u 19. stoljeću izdvojila kao samostalna i definirana je kao *znanost o odgoju* (Stevanović, 2002; Mušanović i Lukaš, 2011), u definiciji iz Enciklopedije jasno je kako pedagogija ne razdvaja odgoj i obrazovanje kao dva zasebna područja, već ona utjecaje, procese i sadržaje razmatra kroz istraživanje i odgoja i obrazovanja pojedinca od njegove najranije dobi. Dakle, kao što navode Mušanović i Lukaš (2011:1) „pedagogija je, jedinstvena i cjelovita znanost o odgoju“ te ona „ne istražuje »svoj dio svijeta«, već svijet istražuje s jedinstvenog, pedagogijskog gledišta“. Pedagogija, naglašava Pranjić (2001:157), „osim da bude stvarateljica uvjeta koji će olakšati učenje i osobno sazrijevanje, ona kritizira i propitkuje kulturu odgajanja, kritizira i propitkuje humanost za kojom se teži i za koju se zalaže kako bi se osigurala bolja kvaliteta življenja svih skupa i svakog pojedinog, individua i zajednica“.

O pedagozima se mogu pronaći izvori u davno antičko i rimsko doba gdje su oni bili zaduženi za vođenje djece od obiteljskog doma do škole, te tako i ime pedagogije potječe od grčkih riječi „*pajs* (dijete) i *agein* (voditi), čime se dobiva složenica *pajdagogos*, što znači *čovjek koji vodi dijete*“ (Stevanović, 2002:7). Obzirom da pedagogija ima bogatu povijest razvoja i sama uloga pedagoga se mijenjala obzirom na određeno povijesno razdoblje, od robova do cijenjenih učitelja i voditelja. U suvremeno doba u pedagogiji postoji potreba za visokoobrazovanim kadrom koji će moći ići u korak sa svakodnevnim, brzim promjenama u

¹ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=47271>

društvu i tako ispunjavati cilj i zadaću suvremene pedagoške djelatnosti. Stoga je neophodno ukazati na važnost kvalitete obrazovanja koju će budući pedagozi steći i primjenjivati u različitim odgojno-obrazovnim ustanovama, različitim kontekstima i zajednicama. Današnji pedagog mora biti kvalitetan profesionalac koji će poticati i usmjeravati razvoj te unaprjeđivati cjelokupnu odgojno-obrazovnu djelatnost. Tako se dolazi i do svrhe ovog diplomskog rada, gdje će se prikazati detaljna analiza i komparacija preddiplomskih i diplomskih studija pedagogije u pet gradova Republike Hrvatske – Zagreb, Rijeka, Osijek, Split i Zadar. Komparacija prikazuje ciljeve studija, sadržaje kolegija, ishode učenja (kompetencije koje studenti stječu nakon završetka studija), organizaciju studija te mogućnost zapošljavanja diplomiranih studenata.

Cilj ovog diplomskog rada je dobiti uvid što u Hrvatskoj predstavlja jezgrovni kurikulum studija pedagogije s obzirom na analizu preddiplomskih i diplomskih studija pedagogije u Hrvatskoj kao i uvid u specifičnosti pojedinih studija.

2. RAZVOJ PEDAGOGIJE I ŠKOLSTVA U HRVATSKOJ

Odgoj u praksi, posebice onaj školsko-institucionalnog karaktera zahtijevao je izgradnju vlastite pedagojske teorije. Pedagoška teorija „postupno se izdvajala i gradila na odgojnoj praksi kao empirijsko-induktivna znanost. Tijekom vremena, pedagogija će iz empirijsko-induktivne znanosti prerasti u čistu znanost racionalno-deduktivnog karaktera“. (Munjiza, 2009:141).

Prilikom dolaska u novu domovinu, Hrvati su razvili „novu kulturu temeljenu na kršćanskim idejama“(Mušanović i Lukaš, 2011:95). Odgoj se većinom provodio iskustvenim učenjem, a u pretkršćanskom vremenu život i tradicija bili su izvori morala i moralnih vrijednosti. Obitelj također preuzima sve snažniju odgojnu ulogu, a „prelaskom na kršćanstvo, vjera postaje dominantan odgojni faktor, izvor i kriterij moralnih vrijednosti“(Munjiza, 2009:143). Učilo se na pozitivnim primjerima iz životnih primjera obitelji i društva, a temeljne vrijednosti odgoja bile su pravda, ljepota i dobrotu. Za to razdoblje može se reći da je škola obitelj, učionica dom, a učitelji – roditelji. (Adamović,1885; prema: Mušanović i Lukaš, 2011). Ekonomski razvoj Hrvatske dovodi do društvenog raslojavanja, te se stvaraju značajne razlike između grada i sela. U društvenom raslojavanju na značaju dobivaju novac, raskoš, bogatstvo i materijalna dobra. (Munjiza, 2009). Crkva gubi dominantnu ulogu na području školstva i odgoja, a potrebe građanskog društva za obrazovanjem zadovoljavaju se na način da crkvene škole dobivaju konkurenciju u državnim. Mušanović i Lukaš (2011) ističu da se težilo „jedinstvu odgojnog djelovanja škole, obitelji i društva. Otvaranjem gradskih i državnih škola odgojne ideje zaokružuju se u cjeloviti pedagojski sustav“ (str.96). Munjiza (2009) naglašava da su se u to vrijeme vodile mnoge rasprave među znanstvenim krugovima o tome je li pedagogija znanost *discipliniranja* ili je pedagogija strategija *u poticanju unutarnjeg razvoja* (str.147). „Prema Juri Turiću, »Cilj odgoja je discipliniranje, stega, trenutna poslušnost«“(Mušanović i Lukaš, 2011:96). Autori ističu da se takvom upotrebom autoriteta te metodama zastrašivanja, krši osobnost, autonomija i volja djeteta. Nasuprot represivnih odgojnih sredstava, počele su se pojavljivati poticajne odgojne mjere i odgojna sredstva koja više uvažavaju potrebe razvoja u smislu pohvaljivanja, nagrađivanja, te unutarnje motivacije (Munjiza, 2009).

Već početkom 15. stoljeća, Hrvatska je tematizirala odgojne misli i problematiku u pisanim izvorima. Filozofi, znanstvenici i umjetnici pišu rasprave s odgojnom tematikom, te se ti pedagoški naponi vežu s humanističkom orijentacijom (Mušanović i Lukaš, 2011). Humanistička pedagogija u središte stavlja čovječnost kao najviši cilj odgoja. Dječja ličnost u

razvoju i harmonijski razvoj i odgoj čovjeka počinju se shvaćati i poštovati. Ističe se razum u upravljanju strastima i stoga se diže glas protiv nasilja u odgoju djece, dotad karakterističan za razdoblje srednjeg vijeka. Ističu se i iskustveno učenje i odgoj u skladu s prirodom dječjeg razvoja, što je iznimna promjena u odnosu na dotadašnji feudalni odgoj (Vujčić, 2013). Iako je u djelima nekih autora vjera i dalje snažno naglašena kao ravnopravno odgojno sredstvo, humanistička koncepcija se više rasplamsava u svojim idejama tijekom 17. i 18. stoljeća, pedagogijom novog vijeka i filozofijom prosvjetiteljstva. Središnja ideja ovog razdoblja jest u isticanju vjere u ljudski razum i um kao izvore znanja i spoznaja te u odlučnosti i srčanosti da se njima služimo (Vujčić, 2013). Prosvjetitelji žele da se svakom čovjeku ponudi kvalitetno i opće obrazovanje te drže da „prosvjećeno stanovništvo potpomaže razvoj gospodarstva i time sebi i zajednici unaprjeđuje kvalitetu života“ (Mušanović i Lukaš, 2011:96). Postavljaju se pitanja poput nužnosti obrazovanja za svu djecu, te na koji je način moguće ostvariti odgojni ideal školstva, kao i koje su promjene na unutrašnjem planu potrebne da nova škola ponudi odgovor potrebama novog doba, posljedično, osuvremenjuju se nastavni planovi i programi te ih se nastoji učiniti slobodnim, realnim i znanstvenim (Munjiza, 2009).

Početak 19. stoljeća obilježen je nastankom građanskog društva, unutar kojeg se razvija i pedagogija, pa tako odgoj i obrazovanje postaju društvena funkcija te se postupno razvija nacionalni obrazovni sustav, javni i obavezan za svakoga (Vujčić, 2013). Slijedom tih promjena dolazi do potrebe za novom teorijom odgoja i obrazovanja s ciljem standardizacije načina obrazovanja. J.F. Herbart preuzeo je pionirsku ulogu u razvoju te nove teorije. U drugoj polovici 19. stoljeća pedagogija je postala „autonomna znanstvena disciplina, odvojena od filozofije“ (Mušanović i Lukaš, 2011:96). „Herkart je ustanovio pedagogiju kao znanstvenu disciplinu i ponudio je sustavnu (posebice opću) pedagogiju“ (Palekčić, 2010:320). To je bio prvi pokušaj u povijesti pedagogije da se utemelji znanstveno istraživanje odgoja. Mušanović i Lukaš (2011) govore da je autonomija pedagogije u Hrvatskoj obilježena događajima poput otvaranja prve Učiteljske škole u Zagrebu 1849. godine i Munjiza (2009) još nadodaje da je „paralelno s otvaranjem prve učiteljske škole moguće pratiti i izdavanje pedagogijske literature“ (str. 163). U tom periodu pojavljuju se i prvi hrvatski tiskani pedagogijski udžbenici i časopisi. Prvim hrvatskim udžbenikom pedagogije smatra se djelo dr. Stjepana Ilijaševića „Obuka malenih ili Katechetika“ (Ledić, 1991; Mušanović i Lukaš, 2011). Ovo djelo bilo je namijenjeno svećenicima kojima je bilo potrebno pedagoško obrazovanje zbog vršenja nadzora nad školskim radom (Ledić, 1991). U udžbenicima iz tog perioda jasno je naglašena religijska koncepcija odgoja i obrazovanja, a kao cilj odgoja navodi se „razvitak tjelesnih i duševnih sposobnosti s krajnjim ciljem vođenja

čovjeka k Bogu“, te se uvodi načelo *individualizacije* (Mušanović i Lukaš, 2011: 97). Iako je u to vrijeme naglasak stavljan na religiju, država i crkva nisu bile sukobljene nego je država bila zadužena da uređuje vanjski život pojedinca, a crkva unutarnji (Ledić, 1991). Vrlo rano se osjeća potreba za kontinuiranim i doživotnim stručnim usavršavanjem učitelja što je rezultiralo osnivanjem stručnih učiteljskih udruga među kojima je najznačajnija bila Hrvatsko-pedagoško-književni zbor iz 1871. godine. Temeljna zadaća Zbora bila je stručno usavršavanje učitelja kroz organiziranje stručno-studijskih putovanja, stručnih usavršavanja u zemlji te kroz izdavanje pedagojske literature (Munjiza, 2009).

Zakonom iz 1874. godine, dvogodišnje učiteljske škole prerasle su u trogodišnje, te pedagoško obrazovanje učitelja dobiva novu i zahtjevniju dimenziju. Pedagogija se formalno i personalno odvojila od katehetike kada je svjetovnjak i profesor pedagogije Stjepan Basariček dobio mjesto predavača pedagogije. On zastupa ideju individualnog pristupa djetetu i uvažavanje stečenih ili naslijeđenih različitosti, te kao takav se zalaže za primjenu različitih metoda, sredstava i načela u odgajanju djece (Munjiza, 2009). Hrvatski povjesničari pedagogije slažu se da je Stjepan Basariček utemeljitelj pedagogije kao znanosti u Hrvatskoj (Ledić, 1991; Mušanović i Lukaš, 2011). Autori također ističu da nakon izlaska pedagogije iz područja filozofije te njenog usustavljivanja, pedagogija postaje autonomna znanost koja je potvrđena i na sveučilišnoj razini, otvaranjem kolegija pedagogije za potrebe osposobljavanja budućih svećenika na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Na Mudroslovnom (današnjem Filozofskom) fakultetu u Zagrebu pedagogija se pojavila prvi put 1876./77. godine, no predavanja iz pedagogije se i dalje održavaju unutar filozofije kao matične znanosti, stoga je nemoguće još uvijek govoriti o potpunoj autonomiji pedagogije. Osamostaljivanje pedagogije kao samostalne i neovisne znanosti i sveučilišne discipline, vezano je uz dr. Đuru Arnolda, nakon čijeg je predavanja 1895. godine pedagogija osigurala samostalnost i kontinuitet. Pedagogija tada postaje autonomna disciplina i znanost (Munjiza, 2009).

Prije početka Prvog svjetskog rata, hrvatsko školstvo bilo je organizirano kao obvezno niže pučko školstvo koje je u pravilu trajalo četiri godine i bilo je spojeno s opetovnicom.² Sustav srednjeg školovanja postojao je u obliku općeg gimnazijskog obrazovanja humanističkog ili realnog smjera te je trajao osam godina. Uz to su postojale i srednje stručne škole koje su trajale tri ili četiri godine, dok su u Zagrebu bili otvoreni fakulteti i viša tehnička škola. (Mušanović i Lukaš, 2011). Autori napominju kako su se vodile rasprave o tome kako bi se mogao urediti školski sustav novostvorenoj državi Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca.

²Opetovnica – osnovna škola, pučka škola

Više informacija na: <https://www.hrleksikon.info/definicija/osnovna-skola.html>

Između dva svjetska rata bili su najrašireniji pojam rada i pokret pedagogije radne škole u Hrvatskoj. Tražio se novi sustav škole koji će zadovoljiti nove potrebe isto tako nove države, društva i gospodarstva. U organizaciju škole su uvele niz inovacija na didaktičko-metodičkom polju koje su poznate pod nazivom *pokret nove škole*. Pokret radne škole imao je pristalice i u Hrvatskoj te se na teorijskom području u to vrijeme vodila rasprava između pristalica stare (Herbartove) pedagogije i pristalica različitih reformskih pedagoških pravaca (Munjiza, 2009).

Nakon Drugog svjetskog rata, slijedi razdoblje socijalističkog društva. U uvjetima novog, socijalističkog društva i u okviru marksističke filozofije, bilo je potrebno utemeljiti novu i odgovarajuću pedagogiju. U novonastalim uvjetima, pedagogija gubi svoj opći i univerzalni karakter, rasprava općeg pojma i zakonitosti odgojnog čina seli se na područje društvene uvjetovanosti odgoja. Iako je naša pedagogija iz političkih razloga učinila zaokret u odnosu na sovjetsku, ona zadržava sve bitne oznake socijalističke pedagogije. Učinjena je redukcija u područjima poput predmeta, cilja i zadataka na područje socijalističke pedagogije, a reducirani su i temeljni odgojni pojmovi kao što su odgoj, obrazovanje i nastava. U ovom razdoblju ne postoje ozbiljnije rasprave o odgoju, već se rasprava vodi oko tema poput promjenjivosti zadataka, sadržaja i metoda odgoja. Cilj odgoja u socijalističkom sistemu je odgoj za zajednicu. Pojavljuju se teorije poput teorije nativizma koja govori da *sve ono što jesmo, jesmo zahvaljujući našem nasljeđu* te da je *naša društvena nejednakost određena prirodnom nejednakošću*. U samoupravnom socijalizmu, naslijeđeni školski sustav bio je dualan, no u nekoliko reformskih koraka došlo se do koncepcije jedinstvene srednje škole koja se ostvaruje u dvije faze, te je takva organizacija većini omogućavala nastavak daljnjeg akademskog obrazovanja (Munjiza, 2009).

Oformljivanjem nove države devedesetih godina dvadesetog stoljeća, počinje dvostruki proces – izdvajanje i izgradnja samostalne Republike Hrvatske te izgradnja pluralističkog građanskog društva. Školski dualizam se ukinuo, a jedinstveni školski sustav trebao je osigurati horizontalnu i vertikalnu prohodnost međutim rezultati nisu bili zadovoljavajući s obzirom da se ukidanjem gimnazija i stvaranjem jedinstvene srednje škole spustio nivo obrazovanosti učenika. Paralelno se teorijska pedagogija razvijala u zatvorenim uvjetima, te nije krila povezanost s politikom i pozivala se na dokumente donesene u centrima političke moći. Na taj način pedagojska teorija došla je u poziciju društvene „nemilosti“. Nakon što su nastupile demokratske promjene, u školski sustav vraćen je dualizam, ponovo se vraćaju gimnazije te su ustrojene trogodišnje i četverogodišnje stručne škole, a crkvene škole su izjednačene s državnim, te se ponovo oformljuju privatne škole. Temeljito su revidirani

nastavni planovi i programi, a pedagogija je došla na „led“ kao znanstvena disciplina. Pedagozi kao stručni suradnici gube dotadašnju funkciju pa čak i radna mjesta, a umjesto njih se uvode defektolozi i psiholozi. Kao važna oznaka građanskog društva izdvojila se pluralistička otvorenost koja je posebno potrebna na području svake znanosti pa tako i na području pedagogije. Radi želje za brzim promjenama, u prošlom stoljeću se osjećala velika otvorenost pedagogije prema iskustvima zapadnoeuropskih država te se devedesetih godina prošlog stoljeća objavljuje niz prevedenih izdanja iz zapadnoeuropske pedagogijske teorije i prakse. Donosi se niz usuglašavanja i promjena s europskim školskim sustavom (Munjiza, 2009).

3. ŠKOLSKI PEDAGOG

3.1. Razvojni put stručnih suradnika pedagoga

Djelatnost stručnih suradnika u okviru hrvatskog školstva uvedena je najprije kao pomoć ravnatelju, a tek potom usmjerena na pomoć učenicima u ostvarivanju njihovih sposobnosti i potencijala. Uloga stručnog tima s vremenom je rasla i mijenjala se, pa se tako danas stručni tim na čelu s ravnateljem smatra nosiocem odgojno-obrazovnog procesa. Prema Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe, *stručni suradnik je stručno osposobljena osoba sa zanimanjem pedagoga, psihologa i stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila koja pruža pomoć djeci i odgojiteljima u odgojno-obrazovnom radu i koja pridonosi razvoju i unapređenju djelatnosti predškolskog odgoja* (MZOS, 2008.) Staničić (1989) navodi da stručni suradnici različitih profila potiču i usmjeravaju razvoj te unaprjeđuju odgojno-obrazovni proces, u skladu sa recentnim znanstvenim spoznajama te potrebama društva i ličnosti učenika.

U *Koncepciji razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika* (2001) autori Jurić, Mušanović, Staničić i Vrgoč analizirali su četiri desetljeća dug put razvoja stručnih suradnika i ukazali na određene razvojne faze na tom putu:

1. Traganje za identitetom (1954.-1964.)

Nakon zapošljavanja prvih psihologa pet godina ranije, 1959. godine u zagrebačkoj osnovnoj školi „Ljubljanka“ pojavljuje se i prvi školski pedagog. Njegova uloga i program rada tada još nije planski osmišljen, pa se tako ova prva faza smatra fazom traganja za stručnim identitetom i definiranjem položaja stručnih suradnika u školskoj praksi. U ovo vrijeme pojavljuje se prva literatura o metodama rada stručnih suradnika, prevodi se inozemna literatura a nastaju i prvi radovi naših autora. U tim se radovima razmatra svrha i područje djelovanja školskih pedagoga, te nastaju prve ideje o potrebi objedinjavanja rada psihologa i pedagoga u stručni tim koji bi radio na unaprjeđenju nastave. 1964. godine objavljen je *Zakon o osnovnoj školi* u kojoj se legalizira djelatnost pedagoga. Uz pozitivne promjene proizašle iz spomenutog zakona, došlo je i do određenih problema jer se, zbog nedovoljnog broja fakultetski obrazovanih stručnjaka, omogućilo da ulogu pedagoga u školama preuzmu i istaknuti nastavnici bez odgovarajućih kompetencija. Shodno tomu, na pedagoge se gledalo kao na pomoćnike ravnatelja, njihova se uloga shvaćala se kao funkcija

umjesto profesija, što je dovelo do nanošenja dugoročne štete ugledu i afirmaciji profesije školskog pedagoga (Staničić, 2000).

2. Programsko određenje i legalizacija (1965.-1974.)

Usmjerenost na neka metodička pitanja i ostvarenja pojedinih zadataka u školi – aktualizacija uloge pedagoga i psihologa u rješavanju odgojnih problema, suradnji s nastavnicima na unapređenju nastave, izvođenju različitih oblika rada s učenicima, u brizi za profesionalno savjetovanje i orijentaciji učenika te u stručnom usavršavanju učitelja. Od iznimno važnog značaja u ovome razdoblju jest objavljivanje studije „Svetovalno delo in šola“, slovenskog pedagoga F.Pedičeka, 1967.godine, zbog toga što ono predstavlja teorijsku osnovu profesija stručnih suradnika našega područja. Kraj 60-tih godina donosi i druge važne promjene za stručne suradnike – naglašava se potreba za definiranjem operativnih programa rada te utvrđivanjem organizacijskih modela djelovanja stručnih suradnika u školskoj praksi. Na razini obrazovanja stručnjaka za poslove stručnih suradnika Filozofski fakultet u Zagreba i Visoka-industrijsko-pedagoška škola u Rijeci započinju s osuvremenjivanjem programa i modela za obrazovanje stručnih suradnika. Deset godina od pojave prvog školskog pedagoga, Prosvjetni savjet Hrvatske donosi 1968. godine "Orijentacioni program rada školskog pedagoga", čime je zaokružena legalizacija njihove uloge.

3. Afirmacija razvojne djelatnosti (1975. - 1984.)

Tijekom ovog razdoblja dolazi do snažne ekspanzije u kvalitativnom i kvantitativnom smislu. Razvoj djelatnosti tada je bio uglavnom usmjeren i pod utjecajem koji je u tom vremenu imao Prosvjetni savjet Hrvatske kao stručno tijelo u prosvjeti i Zavod za prosvjetno-pedagošku službu kao vodeća stručna institucija u funkciji unapređivanja nacionalnog školstva. Od važnosti za ovo razdoblje jest činjenica da se započinje s integracijom djece s teškoćama u razvoju u redovne škole, što je dovelo do porasta zanimanja za defektološku funkciju stručnih suradnika i profil defektologa. Ambiciozna, no nažalost i nerealna reforma srednje škole 1974.godine, ponajviše dovodi do rasta i razvoja pedagoških stručnih službi. No, opravdano stajalište da se samo pojačanim stručnim pedagoškim radom mogu ostvariti znatniji pomaci u kvaliteti odgojno-obrazovnog procesa, doprinosi porastu zanimanja za stručno-pedagoški rad koji se tako konceptualizira i operacionalizira. U razdoblju afirmacije razvojne djelatnosti objavljuje se djelo V.Jurića 1977.godine, pod nazivom „*Metodika rada školskog pedagoga*“, koja predstavlja prvi vodič za praktično djelovanje školskih pedagoga. Usmjeren je na shvaćanje pedagoga kao nastavnikovog suradnika, a ne više kontrolora njegovog rada. 1982. godine usvaja se *Zakon o usmjerenom obrazovanju* koji je obvezao srednje škole da uvedu svoju razvojnu pedagošku službu.

4. Razdoblje krize (1985. - 1999.)

Početak razdoblja karakteriziraju pozitivni učinci prethodnog, i dalje se bilježi rast stručne i znanstvene literature i istraživanja. Objavljena je i prva cjelovita bibliografija radova o stručnim suradnicima (Silov i Staničić, 1986) kojom se daje poticaj daljnjem proučavanju djelatnosti stručnih suradnika. Jedan od najvažnijih događaja svakako je službeno usvajanje *Koncepcije razvojne pedagoške službe* (Prosvjetni savjet Hrvatske, 1986), prvog dokumenta takve vrste koji je obuhvatio najvažnija pitanja ostvarivanja razvojne djelatnosti u školama, što predstavlja ključni događaj ovog razdoblja, ali i jedan od najvažnijih u razvoju profesije općenito. Krajem 80-tih i početkom 90-tih godina dolazi se do uviđanja propusta i negativnih učinaka reforme školstva, kreće izrada novih modela obrazovnog sustava. 1990-te godine obilježila je deprofesionalizacija. Prosvjetna vlast tog razdoblja obezvrjeđuje stručni rad u školama, reduciraju se normativi broja i kriteriji stručnosti za zapošljavanje pedagoga u školama.

5. Reafirmacija razvojne djelatnosti stručnih suradnika (2000. -)

Ponovo raste svijest o potrebi jačanja internog stručnog pristupa analizi i unapređivanju odgojno-obrazovne prakse – dolazi do reafirmacije školskog pedagoga. Brojni poticaji iz sfere prosvjetne politike i struke govore u prilog tomu – od Prosvjetnog vijeća Hrvatske (2002) do Sabora hrvatskih pedagoga (2003). Također, Pedagoški standardi za osnovno i srednje školstvo 2008. godine, podržavaju snažnije zapošljavanje svih stručnih suradnika, pa i pedagoga. Brojna empirijska istraživanja potvrđuju da su stručni suradnici nedvojbeno svojim radom pozitivno utjecali na podizanje kvalitete pedagoške prakse te ostvarili značajan doprinos razvoju i unapređivanju odgojno-obrazovnog procesa. Rezultati praćenja rada škola sa i bez stručnih suradnika ukazuju na značajno kvalitetniju pedagošku situaciju na svim područjima rada, u onim školama koje imaju zaposlene stručne suradnike. Stoga je neupitno da kvalitetnu školu prije svega čine kompetentni profesionalci, pogotovo kada se uzmu u obzir sve veći i složeniji zahtjevi i očekivanja koje društvo ima spram obrazovanja i školstva općenito.

3.2. Uloga školskog pedagoga

U našoj školskoj praksi profesija pedagoga prisutna je već pola stoljeća. Od pojave prvog pedagoga u osnovnoj školi do danas, njegova se temeljna uloga i kompetencije na tom putu uvelike mijenjale, nadograđivale i unaprjeđivale. Nakon prvotne uloge pedagoga kao pomoćnika ravnatelja, nastojanje da se pedagog orijentira na unaprjeđivanje odgojno-obrazovnog rada temeljem znanstvenih spoznaja među prvima su isticali Viher (1965) i

Bognar (1972), koji je školskog pedagoga vidio kao sponu između znanosti i prakse (prema Staničić, 2005). Pediček (1965) ističe savjetodavnu ulogu pedagoga, usmjeravajući je prema pomaganju učenicima u njihovim aktivnostima. 70-tih godina učinjen je kvalitativni pomak u shvaćanju uloge pedagoga, prevladava mišljenje da bi ta uloga trebala biti razvojnog karaktera te se ističu inovacijski i istraživački rad u funkciji razvoja. Ovu razvojnu pedagošku službu Staničić (1989) opisuje kao skupinu stručnjaka različitih profila kojima je osnovna funkcija poticati i usmjeravati razvoj te unaprjeđivati cjelokupnu odgojno-obrazovnu djelatnost. Oni to čine na osnovi znanstvenih spoznaja, a u skladu s potrebama društva i ličnosti učenika. Prema Nastavnom planu i programu za osnovnu školu, pedagog je „...najšire profiliran stručni suradnik. Sudjeluje u svim fazama odgojno-obrazovne djelatnosti, od planiranja i programiranja do vrednovanja rezultata. On surađuje sa svim drugim sudionicima odgojno-obrazovne djelatnosti/procesa u školi. Prati, istražuje i analizira nastavni rad, te predlaže načine i sadržaje za unaprjeđivanje i poboljšavanje nastave i cjelovitoga odgojno-obrazovnog rada u školi. Težište rada pedagoga je na pedagoško-didaktičkom području školskoga i nastavnog rada“ (MZOS, 2006:18).

Pri osmišljavanju uloge pedagoga i usmjeravanju prakse, prepoznatljiva su dva karakteristična pogleda. Prvi je zagovarala prosvjetna uprava, a prepoznaje se kao zalaganje za administrativno – nadzornu ulogu školskih pedagoga, dok drugi pogled dolazi iz struke i znanosti, koji na uvođenje školskih pedagoga gleda kao na priliku da se pedagoški rad u školama kvantificirano prati, inovira i unapređuje (Staničić, 2005). Suvremeno doba brzih promjena i razvoja prihvaća ovo drugo stajalište. Mušanović (2000) nam daje suvremeni pogled na ulogu školskog pedagoga, te pritom ističe osnovne funkcije ove djelatnosti a to su; *operativna, studijsko-analitička, informativna, instruktivna, savjetodavna, istraživačka i normativna*. Prema Državnom pedagoškom standardu, cilj razvojne pedagoške djelatnosti usmjeren je na predviđanje, osmišljavanje, poticanje, usmjeravanje razvoja odgojno-obrazovne djelatnosti u skladu s potrebama i razvojnim potencijalima djece. Nositelji razvojne pedagoške djelatnosti su stručni suradnici koji stvaraju optimalne uvjete za cjeloviti razvoj osobnosti, rješavanje problema djece, stvaranje potencijalnih odgojnih sredina, profesionalni rad djelatnika, obrazovanje roditelja za odgovorno roditeljstvo, unapređenje školskog i odgojno-obrazovnog ozračja te unaprjeđenje kvalitetnih programskih, organizacijskih i materijalno-tehničkih uvjeta rada (MZOS, 2008., čl.14)

3.3. Područje rada školskog pedagoga

Pod područjem rada školskog pedagoga podrazumijevaju se aktivnosti koje on ostvaruje u odgojno-obrazovnoj ustanovi da bi pridonio uspješnosti pedagoškog procesa i njegovih rezultata (Ledić, Staničić i Turk, 2013). Detaljno objašnjena područja rada pedagoga mogu se naći u *Koncepciji razvojne pedagoške djelatnosti* (2001), osmišljena u skladu s postavkama "organizacije koja uči". Ta su područja:

(1) priprema za ostvarenje programa odgojno-obrazovne ustanove

Opće planiranje i organiziranje rada podrazumijeva analizu prethodno ostvarenih planova i programa, utvrđivanje odgojno-obrazovnih potreba učenika, škole i okruženja te analizu odgojno-obrazovne situacije, dok izvedbeno planiranje i programiranje podrazumijeva planiranje i programiranje rada škole i nastave, izvannastavnih aktivnosti, rada stručnih suradnika i stručnih tijela škole. Ostvarivanje uvjeta za realizaciju plana i programa škole vezano je uz praćenje cjelokupnog rada škole i vrednovanje kvalitete rada i didaktičko-metodičkih uvjeta rada.

(2) neposredno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu

Neposredno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu temelj je djelatnosti školskih pedagoga. Na ovaj se način pedagog upoznaje sa ostalim sudionicima odgojno-obrazovnog rada te stječe uvid u konkretan odgojno-obrazovni rad što doprinosi realizaciji planiranog, usmjeravanju i vođenju te unapređenju odgojno-obrazovnih procesa, kao i pružanju stručne podrške.

(3) praćenje i vrednovanje odgojno-obrazovnog procesa, njegovih sudionika i ostvarenih rezultata

Ovo područje tiče se na evaluacijskih procesa unutar odgojno-obrazovne djelatnosti, pri čemu razlikujemo unutarnju ili pedagošku i vanjsku, odnosno institucionalnu evaluaciju. Unutarnja evaluacija obuhvaća stanje i razvoj škole kao organizacije i kao šireg socio-kulturnog okruženja u kojem se odvijaju procesi učenja i poučavanja, dok vanjska evaluacija definira položaj i status ustanove te povezanost postavljenih ciljeva školskog sustava i ciljeva ustanove.

(4) osposobljavanje i stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih djelatnika

Odgojno-obrazovni proces treba se ostvarivati sukladno suvremenim spoznajama pedagoških i drugih znanosti, pri čemu je nužno da stručni suradnici kontinuirano rade na svom osobnom i profesionalnom razvoju, što uključuje i kvalitetno stručno usavršavanje. Zadaća stručnih suradnika pedagoga jest, između ostalog, u pomoći pri izradi višegodišnjeg programa stručnog usavršavanja, pružanju individualne pomoći odgojiteljima/nastavnicima u

ostvarivanju planova usavršavanja, kao i pomoći u radu pripravnika, održavanju predavanja i stručnih rasprava i slično.

(5) Informacijska, bibliotečna i dokumentacijska djelatnost

Ovo područje rada uključuje bibliotekarsko područje, dokumentacijsku djelatnost te korištenje i primjenu informacijsko-komunikacijske tehnologije. Aktivnosti koje možemo svrstati u ovo područje obuhvaćaju nabavku znanstveno-stručnih knjiga, časopisa, i ostale literature, nabavku multimedijских izvora znanja, poticanje i pomoć učeniku, roditelju, učitelju pri njihovom korištenju kao i vođenje školske, pedagoške i nastavne dokumentacije te izradu i čuvanje učeničke dokumentacije.

Uz navedenu kategorizaciju područja djelovanja pedagoga, Jurić (2004) u svojoj knjizi *Metodika rada školskog pedagoga*, spominje tri razine djelovanja pedagoga; *razvojnu razinu*, koja pretpostavlja pedagoga kao razvojnog djelatnika koji je odgovoran za postizanje određenih kurikularnih ciljeva, zatim *razina donošenja odluka* na kojoj je donošenje odluka reakcija na okolnosti u kojima se odvija svakodnevna praksa pedagoga i *osobine ličnosti*, koje su preduvjet stvaranja kompetencijskog profila školskog pedagoga.

3.4. Kompetencije školskog pedagoga

Pred suvremene pedagoge danas je postavljeno iznimno mnogo zahtjeva i očekivanja – od društva, djece i njihovih roditelja, lokalne zajednice... Time se podrazumijeva da se od pedagoga očekuje profesionalan i kvalitetan rad, koji je moguć samo ukoliko pedagog kontinuirano radi na sebi, u osobnom i profesionalnom smislu, a prije svega, ukoliko posjeduje određene kompetencije potrebne za obavljanje niza složenih zadataka. Što su uopće kompetencije i kakve bi kompetencije trebao imati pedagog? U definiranju samog pojma nailazi se na različita objašnjenja od strane različitih autora, pa se tako kompetencije najčešće dijele u dvije kategorije; onu koja se odnosi na kvalifikacije ili standarde obavljanja posla, te onu koja se odnosi na visoku uspješnost na poslu (Fajdetić i Šnidarić, 2014). No, uglavnom se većina autora slaže da se pod širim pojmom kompetencija misli na određene karakteristike, kvalifikacije, osobine, odlike, sposobnosti, znanja, vještine i kvalitete. Kompetencije se stječu iskustvom, obrazovanjem i odgojem, a ovise o motivaciji, stavovima i osobnim karakteristikama pojedinca te se razvijaju tijekom cijeloga života. Prema Agenciji za znanost i visoko obrazovanje kompetencije predstavljaju kombinaciju kognitivnih i metakognitivnih vještina, znanja i razumijevanja, međuljudskih, intelektualnih i praktičnih vještina te etičkih vrijednosti, a njihov je razvoj cilj svakoga obrazovnog programa. Nacionalni okvirni kurikulum (2011) prihvaća osam temeljnih kompetencija određenih na razini Europske unije,

a to su: komunikacija na materinskom jeziku, komunikacija na stranom jeziku, matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju i tehnologiji, digitalna kompetencija, učiti kako učiti, socijalna i građanska kompetencija, inicijativnost i poduzetnost te kulturna svijest i izražavanje. S pedagoškog stajališta, kompetencija jest osobna sposobnost da se čini, izvodi, upravlja ili djeluje na razini određenog znanja, umijeća i sposobnosti, što osoba može dokazati na formalni i neformalni način (Ćatić, 2012). Kompetencijama stručnog suradnika pedagoga, više domaćih autora bavilo se ovom tematikom (Jurić, 2004; Jurčić, 2012; Ledić, Staničić i Turk, 2013; Staničić, 2001, 2005, 2006). Staničić (2005) kompetencije definira kao odlike, znanja i kvalifikacije potrebne školskom pedagogu da bi uspješno vodio prema ostvarenju stručno-pedagoških ciljeva škole i unapređivanju kvalitete pedagoškog procesa u njoj. Staničić (2001) specifične kompetencije prikazuje kao model od 5 ključnih kompetencija, dobivenih analizom rezultata tijekom istraživanja koje je imalo za cilj utvrditi kompetencijski profil „idealnog“ školskog pedagoga, prema prethodno definiranom hipotetičkom modelu poželjnog kompetencijskog profila školskog pedagoga. Tih 5 ključnih kompetencija su: osobna kompetencija, razvojna kompetencija, stručna kompetencija, međuljudska kompetencija i akcijska kompetencija, koje će biti detaljno objašnjene u nastavku rada. U zaključku spomenutog istraživanja, idealni pedagog definira se „...kao stručnjak kojemu je temeljna programska orijentacija da uvodi inovacije u odgojno-obrazovni rad, koji dobro poznaje programe koji se u školi realiziraju kao i načela njihova ostvarivanja, otvoren je, iskren i dosljedan u radu, a svoje suradnike umije slušati i dati kvalitetan profesionalni savjet“ (Staničić, 2001:18).

4. STRUKTURA STUDIJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Iako sveučilišta diljem Europe njeguju višestoljetnu tradiciju još od doba humanizma i renesanse, kao i suvremeni sustav razrađen u 19. stoljeću, u moderno doba ponovo se nailazi na propitivanje temeljnih vrijednosti, uloge i organizacijske strukture sveučilišta. Sukladno tomu, Vijeće Europe u dokumentu iz 2007. godine donosi 4 glavne svrhe visokog obrazovanja - pripremu za održivu zaposlenost, pripremu za život aktivnog građanina u demokratskom društvu, osobni razvoj te razvoj i održavanje baze naprednih znanja.

Sorbonskom deklaracijom iz 1998. godine Francuska, Njemačka, Italija i Velika Britanija složile su se oko glavnih principa na kojima bi trebalo temeljiti objedinjeni europski prostor visokog obrazovanja, a to su;

- postepena konvergencija prema zajedničkom kvalifikacijskom okviru i vremenskim stupnjevima studiranja
- mobilnost studenata i nastavnika
- zajednički stupnjevi studiranja (bakalaureat za prvi stupanj, magisterij za drugi stupanj i doktorat za treći stupanj).

Pristupanje bolonjskom procesu samostalna je i dobrovoljna odluka svake zemlje, pa se tako bolonjski proces proširio i na zemlje koje nisu članice Europske unije, tako da je danas 47 država potpisnica bolonjskog procesa. Sam Bolonjski proces započinje Bolonjskom deklaracijom iz 1999. godine, a temeljni ciljevi Bolonjske deklaracije su:

1. usvajanje sustava lako prepoznatljivih i usporedivih stupnjeva
2. usvajanje sustava obrazovanja podijeljenog u dva ciklusa
3. uvođenje ECTS bodovnog sustava
4. promicanje mobilnosti studenata i nastavnika
5. povećanje kvalitete visokog obrazovanja
6. promicanje europske dimenzije u visokom obrazovanju

Na taj se način nastoji razviti zajednički europski prostor visokog obrazovanja (EHEA) koje bi vodilo većoj konkurentnosti gospodarstva i ekonomije, s krajnjim ciljem stvaranja „društva znanja“. Hrvatska je potpisala Bolonjsku deklaraciju na Ministarskoj konferenciji u Pragu 2001. godine te krenula u proces prilagodbe visokoga školstva standardima i načinima funkcioniranja visokoga školstva u zemljama Europske unije (Polić Bobić i sur., 2005). Prije

toga, postojao je trogodišnji stručni ili četverogodišnji sveučilišni dodiplomski studij, dok su od akademske godine 2005./2006. svi sveučilišni studiji u Hrvatskoj usklađeni sa zahtjevima bolonjskoga procesa. Ideja stvaranja 3 stupnja sveučilišnog studiranja bila je u tome da student bude što prije obrazovan, spreman za tržište rada i daljnje, cjeloživotno obrazovanje. Drugim riječima, cilj je bio skratiti period studiranja i povećati broj visokoobrazovanog kadra u radnoj populaciji. Danas još ne postoje egzaktni podaci o kvaliteti njegove dosadašnje primjene, njegova učinka na cjeloživotno obrazovanje kao i na tržište rada, no iz svakodnevne prakse prilično je jasno da u većini zemalja, kao i u Hrvatskoj, status završenih prvostupnika nije jasan ni nije prepoznat na tržištu rada. U istraživanju o primjeni bolonjskog procesa na hrvatskim sveučilištima, kao posebno lošima ističu se, između ostalog, upravo slabo zapošljavanje prvostupnika, preveliko opterećenje zaposlenika, neodgovarajući nastavni planovi i programi, loša raspodjela ECTS-bodova, nedovoljna kvalitete nastave, slaba mobilnost svih dionika i nepostojanje principa student centered learning (Krištof, Pisk i Radeka, 2011).³

Posljednji sastanak vezano uz Bolonjski proces u okviru Republike Hrvatske održan je prošle godine u Ministarstvu znanosti i obrazovanja u Zagrebu, a zajednički je stav svih sudionika o navedenoj tematici da se visoka učilišta moraju se znatno više pozabaviti kvalitetom obrazovanja, a ne njegovim formom što je do sada prevladavalo.

4.1. Studij pedagogije u Republici Hrvatskoj

U odgojno-obrazovnom sustavu nužan je rad pedagoga koji će kvalitetno i profesionalno obavljati svoj posao, a za to je ponajprije potrebno kvalitetno sveučilišno obrazovanje. Cilj je svakog sveučilišta kvalitetno obrazovati studente, koji moraju, osim teorijskog znanja koje stječu tijekom studija, steći i praktično znanje koje će omogućiti osposobljavanje mladih generacija za kvalitetan pedagoški rad. Kako bi studenti ostvarili svoj cilj i završili odabrani studij, trebaju biti intrinzično motivirani. Poznato je da su interesi studenata i njihova motivacija za odabir određenoga studija ključni čimbenici kvalitete studija (Palekčić, Radeka i Petani, 2005). Osposobljavanje kvalitetnog odgojno-obrazovnog kadra nije jednostavna zadaća i iz toga proizlazi nužnost osposobljavanja i obrazovanja kvalitetnih odgojno-obrazovnih djelatnika, u ovom slučaju pedagoga. Iz tog razloga javlja se potreba za stalnim promišljanjem o unaprjeđenju njihova osposobljavanja. Studijski programi pokazatelj su u kojem se smjeru odvijaju studiji i koje se kompetencije stječu po završetku studija, što će

³ http://www.nsz.hr/novosti-i-obavijesti/vijesti_iz_znanosti_i_obrazovanja/istrazivanje-o-primjeni-bolonjskog-procesa-na-hrvatskim-sveucilistima/

svakako doprinijeti mogućnosti zapošljavanja, i u konačnici, kvalitetnom radu tijekom radnoga vijeka. U Republici Hrvatskoj studij pedagogije ostvaruje se na pet visokih učilišta diljem zemlje, u pet gradova – Zagreb, Rijeka, Osijek, Split i Zadar.

4.1.1. Studij pedagogije u Zagrebu

Pedagogija se pojavila kao znanstvena i nastavna disciplina već 1874. godine na Sveučilištu u Zagrebu na Bogoslovnom fakultetu. Tada kao zaseban kolegij predavala se dosta neredovito, no to su nedvojbeno počeci pedagogije na zagrebačkom Sveučilištu. Nedugo nakon toga, pedagogija se pojavila na Mudroslovnom (danas Filozofskom) fakultetu u redu predavanja za akademsku godinu 1876/77. Na početku se držala u krilu filozofije kao matične znanosti na Mudroslovnom fakultetu, no nakon nepunih dvadesetak godina, pedagogija postaje autonomna znanost. U razdoblju od 1896. do 1928. godine, doktoriralo je šest pristupnika što je pridonijelo pedagogiji da dobije status općeg predmeta i na taj način dođe na razinu stručnog i posebnog studijskog znanstvenog područja. Nakon 1928. godine, pedagogija se i formalno etablirala kao znanstvena i studijska grupa na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Studirala se kao vrlo poželjna kombinacija sa ostalim nastavnički usmjerenim grupama na fakultetu (Previšić, Rosić i Radeka, 2003).

1946. godine osnovan je Pedagoški institut Filozofskog fakulteta, kao znanstvena i nastavna jedinica kojoj je istraživanje u području pedagogijske teorije i objavljivanje rezultata znanstvenih istraživanja, bila jedna od najvažnijih zadaća. Pedagoški institut transformiran je kao organizacijsko – radna jedinica Filozofskog fakulteta 1958. godine, a njegovu djelatnost preuzima Odsjek za pedagogiju koji je formiran 1960. godine kao nositelj nastave, te Zavod za pedagogiju (unutar Odsjeka) kao znanstveno pedagoška jedinica. Takva organizacijska forma zadržana je sve do danas.⁴

Danas se na Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu realizira preddiplomski i diplomski studij pedagogije te poslijediplomski doktorski studij pedagogije. Preddiplomski i diplomski studij pedagogije organiziran je kao jednopredmetni (glavni studij/program) i dvopredmetni (pedagogija kao glavni studij/program uz drugi ravnopravni, preddiplomski glavni program na Filozofskom fakultetu)⁵

⁴ Za više informacija pogledati: <http://pedagogija.ffzg.hr/web-new/zavod/osnovna-djelatnost/>

⁵ Za više informacija pogledati: <http://pedagogija.ffzg.hr/web-new/zavod/osnovna-djelatnost/>

4.1.2. Studij pedagogije u Rijeci

Odsjek za pedagogiju svoje postojanje temelji na bogatoj tradiciji pedagoške djelatnosti u Rijeci i njenoj okolici. Važno je istaknuti tradiciju učiteljskih škola u Kastvu, Rijeci i Gospiću. Svoj razvoj riječka pedagogija temelji na industrijskoj pedagogiji i razvoju stručnog školstva. Filozofski fakultet u Rijeci svoje korijene vuče iz nekoliko visokoškolskih ustanova koje su od 1953. godine pripremale ljude za nastavničko zvanje. (Previšić, Rosić i Radeka, 2003). Unutar Više stručne škole 1955. godine počeo se razvijati Pedagoški centar koji je radio na području stručnog obrazovanja. Isto tako, s ciljem osposobljavanja pedagoško – organizacijskih kadrova za stručno obrazovanje osnovan je *Odjel industrijske pedagogije* na Visokoj industrijsko – pedagoškoj školi. *Zavod za industrijsku pedagogiju* osnovan je 1962. godine te je ostvario izuzetne rezultate na području znanstvenog istraživanja, izdavačke djelatnosti, permanentnog obrazovanja te uopće u podizanju kvalitete nastave kao procesa. Uz *Zavod za industrijsku pedagogiju*, osnovana je samostalna znanstvenoistraživačka jedinica *Ekperimentalni centar industrijske izobrazbe*. Fakultet industrijske pedagogije izdigao se na razinu specijaliziranog pedagoškog fakulteta, a svoju koncepciju je ostvarivao putem dodiplomskog i poslijediplomskog studija. 1972./73. godine *Zavod* je prerastao u Institut industrijske pedagogije, a 1973. godine s osnivanjem Sveučilišta u Rijeci osniva se i Sveučilišni centar za pedagošku izobrazbu i istraživanje radi pedagoškog osposobljavanja profesorskih smjerova na Sveučilištu. Udruživanjem četiriju nastavnčkih ustanova: Fakulteta industrijske pedagogije i triju pedagoških akademija – iz Rijeke, Pule i Gospića 1977. nastaje Pedagoški fakultet. Pedagoški je fakultet uz studije humanističkog i društvenog područja baštiniio studijske grupe svojih prethodnih sastavnica poput studija fizike, matematike, politehnike, praktične nastave, razredne nastave, predškolskoga odgoja te likovnih umjetnosti.

Pedagoški fakultet je 1998. godine promijenio ime u Filozofski fakultet u Rijeci. Kvalitativnim pomacima u visokoškolskom obrazovanju nastavlja se povijesni razvoj, uz povećanje broja studijskih grupa na dodiplomskoj razini i razvoju poslijediplomskih studija u području društvenih i humanističkih znanosti. Akademske godine 2005./06. na Fakultetu se započinje s novim sveučilišnim preddiplomskim, diplomskim i poslijediplomskim studijima prilagođenima načelima Bolonjske deklaracije (uvođenje triju ciklusa studiranja zasnovanih na ECTS bodovnom sustavu), te se danas u ovom obliku izvode svi studijski programi Fakulteta.

Na Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Rijeci jednopredmetni diplomski studij pedagogije se također može izvanredno upisati od 2012. godine, s time da se upisi ne ostvaruju svake akademske godine. Upisima na izvanredni diplomski studij pedagogije mogu

pristupiti i studenti sa neistovrsnih preddiplomskih ili dodiplomskih studija uz polaganje razlikovnih ispita. 2018. godine osnovan je Poslijediplomski specijalistički studij za ravnatelje odgojno-obrazovnih ustanova koji traje dvije godine, te se njegovim završetkom dobiva naziv *sveučilišni specijalist upravljanja i vođenja odgojno-obrazovne ustanove*.⁶

4.1.3. Studij pedagogije u Osijeku

Sporazum o osnivanju Sveučilišta u Osijeku potpisan je 1975. godine. Dvije godine nakon toga osnovan je Pedagoški fakultet. 1990. godine, Sveučilišna skupština donosi Odluku o unošenju imena Josipa Jurja Strossmayera u naziv Sveučilišta. Filozofski fakultet u Osijeku visoko je učilište u sastavu spomenutog sveučilišta, a osnovan je 2004. godine. Na mrežnim stranicama Odsjeka za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Osijeku naglašeno je da studij pedagogije osigurava osposobljavanje pedagoga koji će kreativno i profesionalno obnašati poslove u stručno-razvojnoj službi suvremene škole, te mjerodavno djelovati na radnim mjestima izvan odgojno-obrazovnog ili školskog sustava u uvjetima poduzetništva i tržišta rada u javnom i privatnom sektoru. Studij pedagogije u Osijeku ostvaruje se u obliku sveučilišnog dvopredmetnog dodiplomskog studija i sveučilišnog dvopredmetnog diplomskog studija u konceptu 3+2.⁷

4.1.4. Studij pedagogije u Splitu

Filozofski fakultet u Splitu sastavni je dio Sveučilišta u Splitu. Početak njegova formiranja datira 2001. godine utemeljenjem Odjela za humanističke znanosti koji je 2005. godine sjedinjen s Visokom učiteljskom školom. Cilj Filozofskog fakulteta je razvijanje znanja iz humanističkih i društvenih znanosti te poticanje razvoja kritičkog mišljenja. Široki izbor studijskih programa i mogućnost njihova kombiniranja u dvopredmetnih studijima omogućuje studentima zadovoljenje interdisciplinarnih istraživačkih interesa.

Osnutak i realiziranje studija pedagogije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu očitovao se između ostalog i u deficitarnosti stručnih suradnika – pedagoga u Republici Hrvatskoj i u nadi da će se organiziranje studija pedagogije u Splitu pridonijeti smanjivanju deficitarnosti tog kadra u odgojno-obrazovnim i drugim institucijama. Na sveučilišnom preddiplomskom i diplomskom studiju Pedagogija naglasak je na potrebama, interesima i aktivnosti studentica i studenata kroz suvremeno organiziranu nastavu. Široki izbor studijskih

⁶ Za više informacija pogledati na: <https://www.ffri.uniri.hr/hr/fakultet-i-studiji/djelatnici/65-hr/odsjeci-i-katedre/pedagogija/220-pedagogija.html>

⁷ Odsjek za pedagogiju Sveučilišta u Osijeku nema povijesni prikaz osnutka katedre za Pedagogiju, više informacija na: <http://www.ffos.unios.hr/pedagogija>

programa i mogućnost njihova kombiniranja u dvopredmetnih studijima omogućuje studentima zadovoljenje interdisciplinarnih istraživačkih interesa. Studij pedagogije u Splitu također je organiziran kao dvopredmetni studij usmjeren na prepoznavanje, analiziranje i vrednovanje temeljnih pedagoških postavki i postavki drugih srodnih znanosti.⁸

4.1.5. Studij pedagogije u Zadru

Od samih početaka pedagogija je sudjelovala u razvitku Filozofskog fakulteta u Zadru i kao znanost jedna je od primarnih sastavnica Sveučilišta u Zadru. Studij pedagogije započinje s akademskom godinom 1961/1962. Pedagoška katedra pokreće studij pedagogije kao drugi glavni predmet. Studij pedagogije tada se studirao kao trogodišnji dvopredmetni studij uz neki od ponuđenih dvopredmetnih studija na fakultetu. Do preustroja dolazi 1966/1967 kada pedagoška katedra prerasta u Odsjek za pedagogiju. Odsjek se sastoji od Katedre za opću pedagogiju i Katedre za didaktiku s metodikom. Akademске godine 1976/1977 upisana je prva generacija studenata pedagogije kao prvog glavnog predmeta. U akademskoj godini 1979/1980 studenti prve generacije četverogodišnjeg studija pedagogije su prilikom upisa mogli izabrati između dva smjera: Predškolske pedagogije i Školske pedagogije. Od slijedeće godine, ponovo se uvodi četverogodišnji studij pedagogije općeg profila.

Promjena nastavnog plana i programa i koncepta studiranja vode do toga da se akademske godine 1982/1983 studira kao jednopredmetni studij općeg usmjerenja, te se nakon upisa prve godine jednopredmetnog studija, gasi dvopredmetni studij. Godine 1993/1994 ponovnom izmjenom nastavnog plana i programa, vraća se dvopredmetni studij općeg profila. Tada je ujedno i zadnji puta promijenjen nastavni plan i program pedagogije. Dvopredmetna kombinacija pedagogije sa drugim studijima bila je dobro prihvaćena u praksi. (Previšić, Radeka i Rosić, 2003). Nakon osnutka novog hrvatskog sveučilišta 2002. godine, sveučilišni Odjel za pedagogiju zamijenio je dotadašnji fakultetski Odsjek za pedagogiju. Nakon organizacijskog preustroja Odjela i u skladu sa reformom koja se temeljila na bolonjskom procesu počele su strukture promjene studija odnosno prelazak sa četverogodišnjeg dodiplomskog dvopredmetnog studija pedagogije uvodi preddiplomski i dvogodišnji diplomski dvopredmetni studij pedagogije. Odsjek/odjel za pedagogiju tokom godina objavio je brojna i raznovrsna istraživanja njegovih članova. Objavljene su knjige,

⁸ Odsjek za pedagogiju Sveučilišta u Splitu nema povijesni prikaz osnutka katedre za Pedagogiju, više informacija na: <http://www.ffst.unist.hr/studiji/pedagogija/>

rasprave i članci iz različitih područja pedagojske znanosti te je plodan rad zadarskih sveučilišnih pedagoga istaknut vrijednim nagradama i priznanjima.⁹

⁹ <http://www.unizd.hr/pedagogija/o-nama>

5. ELEMENTI STRUKTURE STUDIJA PEDAGOGIJE

Kako bi se dobio uvid u strukturu studija na pojedinom Sveučilištu u Republici Hrvatskoj nužno je opisati sljedeće elemente koji ju čine: razine studija koje se nude na pojedinom Sveučilištu: *organizacijski oblik studija*, *ciljeve studija*, *ishode učenja (kompetencije)*, *kolegije* ponuđene na pojedinoj razini studija te *moгуćnosti zapošljavanja nakon studija*.

5.1. Razina studija

Razina studija je element koji označava u kojem obliku je moguće upisati studij na određenom visokoškolskom učilištu. Sveučilišni studij obuhvaća tri razine – preddiplomsku, diplomsku i poslijediplomsku.¹⁰

Preddiplomski sveučilišni studij traje od tri do četiri godine i njegovim se završetkom stječe od 180 do 240 ECTS¹¹ bodova. Završetkom studija stječe se akademski naziv *sveučilišni prvostupnik (baccalaureus)* ili *sveučilišna prvostupnica (baccalaurea)*, uz naznaku struke. Nakon završetka preddiplomske razine, moguće je nastaviti studirati na sveučilišnom dodiplomskom, sveučilišnom ili specijalističkom diplomskom stručnom studiju, ili ući na tržište rada.

Diplomski sveučilišni studij traje godinu do dvije, u kojima se stječe od 60 do 120 ECTS bodova. Ukupan broj bodova koji se dobivaju završetkom preddiplomskog i diplomskog studija iznosi najmanje 300 ECTS bodova. Završetkom diplomskog sveučilišnog studija stječe se akademski naziv *magistar*, odnosno *magistra (mag.)* uz naznaku struke.

5.2. Organizacijski oblik studija

Organizacijski oblik studija element je koji označava na koji način je moguće studirati pedagogiju u Republici Hrvatskoj. Na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj postoji nekoliko organizacijskih oblika studija, s time da svaki organizacijski oblik nije zastupljen na svim sveučilištima u državi. Studij pedagogije moguće je upisati redovno na razinama preddiplomskog i diplomskog studija kao jednopredmetni ili dvopredmetni studijski program u pet gradova Republike Hrvatske – Zagrebu, Rijeci, Splitu, Zadru i Osijeku, s time da je jedino u Zagrebu i Rijeci moguće upisati studij pedagogije i kao jednopredmetni i kao dvopredmetni, dok se u Splitu, Zadru i Osijeku studij pedagogije može upisati samo kao dvopredmetni studij. Studij pedagogije moguće je upisati i izvanredno, no jedino na

¹⁰ Za više informacija pogledati na: <https://wiki.srce.hr/display/TUT/Razina+studija>

¹¹ Za više informacija pogledati na: <https://www.azvo.hr/hr/pojmovnik/79-ects-bodovi>

Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, koji povremeno ostvaruje upise za izvanredni diplomski studij pedagogije.

Kako bi se studenti dodatno informirali te motivirali za odabir između jednopredmetnog ili dvopredmetnog studija pedagogije, bilo bi dobro kada bi se na stranicama Odsjeka u Zagrebu i Rijeci navele neke prednosti jednog, odnosno drugog organizacijskog oblika studiranja.

5.3. Kolegiji

Riječ *kolegij* označava predavanje na visokim školama o određenoj znanstvenoj disciplini. Na visokim učilištima postoje *obvezni* i *izborni* kolegiji. Obvezni kolegiji su oni koje student ne može sam odabrati već su ponuđeni nastavnim planom i programom, dok izborne kolegije student sam može odabrati između nekoliko ponuđenih. Postoje određena pravila vezana uz obavezne kolegije - ako student odsluša, a ne uspije položiti neki obvezni kolegij tijekom akademske godine u kojoj ga je upisao, mora taj kolegij ponovo upisati sljedećoj akademskoj godini (vodeći računa da ukupno trajanje studija može iznositi najdulje dvostruko od trajanja utvrđenog studijskim programom). Što se tiče izbornih kolegija, kako student napreduje kroz studij, ima mogućnost birati sve veći broj izbornih kolegija, jer je ideja izbornih kolegija da studenti svoj studij prilagode sebi, i da više uče o onim područjima koja ih više i zanimaju. Pohađanjem obveznih ili izbornih kolegija u obliku predavanja, seminara ili vježbi studenti stječu određena znanja i kompetencije tijekom studiranja.

5.4. Ciljevi

Prema Bognaru (2016)¹², cilj je općenitije izražena odgojno-obrazovna intencija, a zadatak je konkretizacija cilja. Na didaktičkoj razini nije moguće precizirati obilje ciljeva i zadataka koji se postavljaju u odgojno-obrazovnom procesu, ali je moguće prikazati njihovu strukturu. Kod odgojno-obrazovnih zadataka postoji odnos individualnog i društvenog aspekta zadataka. Društveni aspekt cilja i zadataka odgoja i obrazovanja artikulira se odgojno-obrazovnim programom ili kurikulumom gdje se definiraju vrijednosti (egzistencijalne, društvene i humanističke) i postignuća (znanstvena, umjetnička i tehnološka) koja se žele usvojiti u odgojno-obrazovnom procesu. Individualni aspekt može artikulirati samo nastavnik u suradnji s učenicima i to tako da utvrdi njihove potrebe i interese. Slijedom toga, odgojno-obrazovni proces (nastava) je stalno jedna složena interakcija i ispreplitanje kako odgoja i obrazovanja tako i individualnih interesa i potreba i društvenih vrijednosti i postignuća.

¹² <https://ladislav-bognar.net/node/72>

Ciljem se označava ono što se želi postići, ono čemu se teži. Ciljevi određuju namjere koje želimo ostvariti nekim sredstvom. Može se reći da su ciljevi krajnje točke prema kojima su usmjerene određene aktivnosti, oni su krajnje točke do kojih želimo doći. Odgovaraju na pitanja što trebamo odnosno želimo postići ostvarenjem neke situacije te svoje utemeljenje nalaze u razvojnim i socio-ekonomskim potrebama društva. U situacijama poučavanja, određivanje ciljeva početak je procesa poučavanja, te što su ciljevi jasniji, rezultati poučavanja će biti uspješniji. Kod poučavanja, ciljevi nastavniku omogućuju da izabere odgovarajuću metodu poučavanja, lakše provede evaluaciju ishoda učenja te da potakne učenike/studente na ulaganje napora za njihovo postizanje.

5.5. Ishodi učenja i kompetencije

Ishodima učenja se predviđa mijenjanje ponašanja osobe putem iskustvenog učenja (Tot i Klapan, 2008). Određivanje očekivanih ishoda učenja početak je procesa učenja i ima važnu ulogu u usmjeravanju obrazovanja. Što su ishodi učenja precizniji i bolje određeni, rezultat učenja će biti bolji. Sposobnosti i vještine možemo definirati i za studij, smjer ili modul. Bitno je da su studenti upoznati s ishodima učenja kako bi im bilo jasnije što se od njih očekuje te kako bi mogli uložiti određeni napor za uspješno učenje. Može se reći da su očekivani ishodi učenja sposobnosti i vještine koje nastavnik definira sa stajališta studenta odnosno ciljevi nastave iz perspektive učenika. Europska komisija 2009. godine navodi da su *ishodi učenja izjave o tome što se očekuje da će učenik znati, razumjeti i/ili biti u stanju pokazati nakon završetka procesa učenja* (prema: Juričić i Mateljan; 2016).

Za klasifikaciju ishoda učenja najčešće se koristi Bloomova taksonomija¹³ koja ishode dijeli u tri povezana područja/domene: kognitivno (znanje), afektivno (stavovi) i psihomotorno (vještine).

1. Kognitivna domena se odnosi na znanje i razvoj intelektualnih sposobnosti, te podrazumijeva prepoznavanje činjenica, kao i obrasce i koncepte ponašanja koji pojedincu služe u razvoju intelektualnih sposobnosti (Orey, 2010; prema: Juričić i Mateljan, 2016).
2. Afektivna domena odnosi se na emocionalne reakcije i stavove, te uključuje osjećaje, motivaciju i entuzijazam (Clark, 2015, prema: Juričić i Mateljan, 2016)
3. Psihomotorička domena se odnosi na upotrebu motoričkih sposobnosti, koordinaciju i fizičku aktivnost (Clark, 2015; prema: Juričić i Mateljan; 2016)

¹³ Taksonomije su hijerarhijske organizacije, a kategorija niže u hijerarhiji uglavnom je preduvjet za kategorije koje su više u hijerarhiji. (Kolić-Vehovec, 1998)

Autori navode da se od postavljenih ishoda učenja studijskih programa očekuje da su u skladu s razinama predmeta koji se na njima izvode, to jest da između njih ne bi trebala postojati zamjetna razlika. Isto tako napominju da bi različite razine studija trebale biti opisane sa različitim razinama ishoda učenja, gdje bi diplomski studiji trebali imati višu razinu ishoda učenja od preddiplomskog studija.

Kompetencije su skup znanja, vještina i vrijednosti koje pridonose sveopćoj kvaliteti pojedinca u mnogim aspektima njegova života. Definiranjem kompetencija u studijskim programima dobiva se bolja preglednost i razumljivost određenog programa. Kompetencije predstavljaju kombinaciju kognitivnih i metakognitivnih vještina, znanja i razumijevanja, međuljudskih, intelektualnih i praktičnih vještina i vrijednosti. Razvoj nabrojanih kompetencija cilj je svakog obrazovnog programa. Kompetencije se mogu razvijati u svim programskim jedinicama i utvrđuju se u različitim stupnjevima programa. Mogu se podijeliti na područno-specifične (svojevrsne određenoj disciplini), dok su druge generičke (zajedničke svim programima). Uobičajeno je da se razvoj kompetencija odvija ciklički i na integriran način tijekom cijelog programa.¹⁴ Green definira kompetencije kao „mjerljive radne navike i osobne vještine koje se koriste za postizanje radnih ciljeva“, dok Kurtz i Bartram kompetencije prikazuju kao „skupove ponašanja koji su instrumentalni za postizanje željenih rezultata i ishoda“ (prema: Fajdetic i Šnidarić, 2012:241).

Kod rada pedagoga, Staničić (2003) navodi nekoliko ključnih kompetencija: osobna kompetencija; razvojna kompetencija; stručna kompetencija; akcijska kompetencija; socijalna kompetencija.

Kada se promotre skupine kompetencija koje Staničić (2003; 2005) navodi kao bitne za rad pedagoga, može se vidjeti da u osobnoj kompetenciji naglašava iskrenost i dosljednost u radu, komunikativnost i pristupačnost, povjerenje pedagoga u nastavnike, dopuštanje različitih pedagoških rješenja te marljivost u radu. Za *stručnu kompetenciju* navodi da je bitno da pedagog poznaje program i didaktička načela rada, kao i poznavanje planiranja i programiranja rada škole čemu slijedi razumijevanje organizacije predgagoškog rada. Isto tako, neophodno je da ima znanja za vrednovanje postignuća učenika kao i poznavanje prosvjetnog zakonodavstva. Kod *razvojne kompetencije* poželjno je da pedagog uvodi inovacije u pedagoški rad, poznaje informatičku tehnologiju, informira se o stručnim pitanjima, kao i da ima jasnu viziju razvoja odgojno-obrazovne ustanove. *Aksijska kompetencija* daje sposobnost

¹⁴Za više informacija pogledati na: <https://www.azvo.hr/hr/pojmovnik/78-kompetencije>

otvorenosti u radu s nastavnicima, slušanje i savjetodavno pomaganje u radu, stvaranje uvjeta i otklanjanje prepreka, kao i sudjelovanje u rješavanju problema i isticanje rezultata pojedinaca. *Socijalna kompetencija* pedagoga očituje se u poznavanju zakonitosti međuljudskih odnosa, u motiviranju zaposlenika, sudjelovanju u rješavanju konflikta i prepoznavanju individualnih kvaliteta.

Završetkom sveučilišnog diplomskog studija pedagogije student je osposobljen za široko područje primjene pedagogijskih znanosti u javnom i privatnom sektoru na poslovima odgoja i obrazovanja (ispitivanje obrazovnih potreba, planiranje i organizacija obrazovanja, izvođenje obrazovnih aktivnosti, vrednovanje obrazovnih aktivnosti).

5.6. Mogućnosti zapošljavanja

Različita razina studija (preddiplomska i diplomatska) označava različite mogućnosti za zaposlenje. Mogućnosti zapošljavanja označavaju skup djelatnosti za koje se studenti obrazuju na određenom organizacijskom obliku studija. Završetkom preddiplomskih studija studenti su kvalificirani za specijalizirani, umjetnički ili znanstveni rad, dok su završetkom diplomskih sveučilišnih studija studenti osposobljeni za karijeru u znanosti i poslovnom svijetu¹⁵.

Na mrežnim stranicama Filozofskog fakulteta u Rijeci se navodi da je završetkom sveučilišnog diplomskog (jednopedmetnog ili dvopedmetnog) studija pedagogije student osposobljen za rad, između ostalog i u području upravljanja i rukovođenja školom i drugim odgojno-obrazovnim institucijama; transmisiji stečenih znanja u području prakse (predškolske ustanove, osnovne škole, srednje općeobrazovne i strukovne škole, institucije za obrazovanje odraslih, domovi učenika, bolnice, centri za organiziranje slobodnog vremena, nevladine udruge).

Ovdje se može postaviti pitanje mogućnosti zapošljavanja s obzirom na to ima li student završen jednopedmetni ili dvopedmetni studij pedagogije, odnosno ima li prednosti u upisivanju određenog organizacijskog oblika studiranja, s obzirom na kasnije mogućnosti zapošljavanja?

¹⁵ <https://gov.hr/moja-uprava/obrazovanje/visoko-obrazovanje/sveucilisni-i-ili-strucni-studij/229>

6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

6.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja su studiji pedagogije u Republici Hrvatskoj. Unutar studija odabrani su sljedeći elementi koji će biti predmet istraživanja:

- Struktura studija: obuhvaća organizacijski oblik, razinu studija te kolegije na studiju
- Ciljevi studija
- Ishodi učenja i kompetencije koje stječu studenti studijem
- Mogućnosti zapošljavanja nakon završetka studija

6.2. Cilj istraživanja

Cilj ovog diplomskog rada je dobiti uvid što u Hrvatskoj predstavlja jezgrovni kurikulum studija pedagogije s obzirom na analizu preddiplomskih i diplomskih studija pedagogije u Hrvatskoj kao i uvid u specifičnosti pojedinih studija.

6.3. Istraživačka pitanja

Kako bi se pobliže odredio cilj istraživanja postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

1. Postoji li razlika u strukturi studija na Sveučilištima na kojima se izvodi studij pedagogije?
2. Je li se navedeni ciljevi studija razlikuju s obzirom na program pojedinih studija?
3. Koji su očekivani ishodi učenja na pojedinom studiju i jesu li oni jednaki na svakom Sveučilištu?
4. Jesu li opisane mogućnosti zapošljavanja nakon završetka studija i imali li razlike u mogućnostima zapošljavanja s obzirom na studij pedagogije koji je završen?

6.4. Postupak istraživanja i instrumenti

Pretraživanjem internetski dostupne dokumentacije o podacima studija pedagogije na pojedinom Sveučilištu dolazi se do rezultata o proučavanoj tematici. Najprije je prikupljena sva potrebna dokumentacija i literatura, nakon čega je uslijedilo proučavanje i čitanje i naposljetku analiziranje i interpretiranje dobivenih rezultata. Kvalitativna analiza korištena je za obradu podataka, a komparativnom analizom odgovorilo se na postavljena istraživačka pitanja.

Termin *komparacija* nastaje prilikom uspoređivanja pojmova na temelju njihovih sličnosti. Komparacija ili usporedba je sredstvo ili postupak da se naglasi ili pojača određeno

stanje, svojstvo ili djelovanje predikativnih ili atributivnih elemenata. Takvo stupnjevanje na morfološkoj razini se može izražavati pridjevskim ili priložnim oblicima, ili analitički odnosno sintaktičkim konstrukcijama u kojima se upotrebljavaju određene riječi i izrazi poput: *više, manje, najmanje, jednako toliko, vrlo, previše, premalo, mnogo više, mnogo manje* i slični pojmovi. ¹⁶*Komparacija* je koncept uspoređivanja i sastoji se u promatranju sličnosti i razlika između stvari ili pojava. Ona je znanstvena metoda koja sistematskim postupcima proučava odnose, sličnosti i razlike između dva ili više predmeta te pojava, sa ciljem da se iznesu određeni zaključci.

Analizirati nešto, znači razumijeti bolje određenu cjelinu nakon što se upozna priroda njenih dijelova. Odnosi se na raščlambu jedne cjeline na sastavne elemente ili dijelove kako bi se mogla promatrati njihova priroda, uzroci, posljedice i odnosi. Metodom analize omogućava se bolje poznavanje suštine nekog predmeta rasprave te se na taj način mogu postavljati nove teorije, raditi analogije i bolje razumijeti određeni predmet.¹⁷

¹⁶Za više detalja pogledati na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=32622>

¹⁷ Za više detalja pogledati na: https://bs.wikipedia.org/wiki/Metodologija#cite_note-29

7. KOMPARATIVNA ANALIZA STUDIJA PEDAGOGIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

7.1. Struktura studija – Razine studija, organizacijski oblici i kolegiji

7.1.1. Razine studija

Preddiplomski i diplomski studij pedagogije moguće je upisati u pet gradova Republike Hrvatske – Zagreb, Rijeka, Osijek, Split i Zadar. Preddiplomski studij pedagogije u svim gradovima traje tri godine i ovisno o organizacijskom obliku (jednopedmetni ili dvopedmetni) nosi 180 odnosno 240 ECTS bodova. Diplomski studij pedagogije isto tako u svim gradovima traje dvije godine i ovisno o organizacijskom obliku iznosi 60 ili 120 ECTS bodova.

7.1.2. Organizacijski oblici studija

Diplomski i preddiplomski studij pedagogije u Republici Hrvatskoj moguće je upisati redovito u pet gradova – Zagrebu, Rijeci, Splitu, Zadru i Osijeku, uz iznimku Filozofskog fakulteta u Rijeci gdje je na Odsjeku za pedagogiju moguće upisati diplomski studij pedagogije izvanredno (Tablica 1). Razlikovni program mogu upisati studenti koji su prethodno završili neistovrsni dodiplomski, diplomski ili preddiplomski studij. Ovaj program nosi opterećenje od 30 ECTS bodova.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci te Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu organiziraju studij pedagogije u vidu jednopedmetnog i dvopedmetnog studija na preddiplomskoj i diplomskoj razini, Odsjeci za pedagogiju Sveučilišta u Osijeku, Splitu i Zadru studij pedagogije organizirali su kao preddiplomski i diplomski dvopedmetni studij. Dvopedmetnost studija znači da studenti uz studij pedagogije biraju još jedan dvopedmetni studij na Filozofskom fakultetu. Odabir drugog predmeta, uz pedagogiju, određen je na svakom pojedinom fakultetu. Primjerice, u Rijeci je pri upisu na dvopedmetni studij, uz pedagogiju, moguće kao drugi predmet odabrati filozofiju, povijest, povijest umjetnosti, informatiku te engleski, hrvatski, njemački ili talijanski jezik i književnost.

Tablica 1. *Prikaz organizacijskog oblika studija*

	REDOVNI STUDIJ	IZVANREDNI STUDIJ
JEDNOPREDMETNI PREDDIPLOMSKI STUDIJ	Zagreb, Rijeka	
DVOPREDMETNI PREDDIPLOMSKI STUDIJ	Zagreb, Rijeka, Split, Osijek, Zadar	
JEDNOPREDMETNI DIPLOMSKI STUDIJ	Zagreb, Rijeka	Rijeka
DVOPREDMETNI DIPLOMSKI STUDIJ	Zagreb, Rijeka, Split, Osijek, Zadar	

7.1.3. Kolegiji na studiju pedagogije

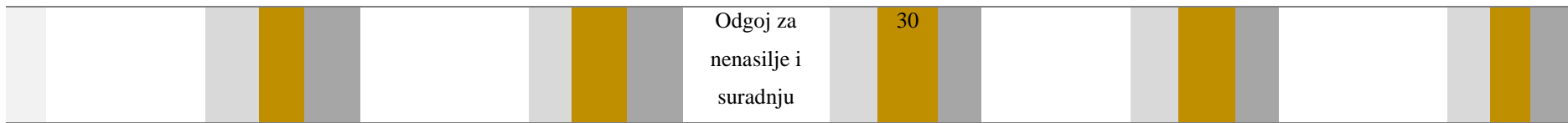
S obzirom da se studij pedagogije u Republici Hrvatskoj realizira kroz preddiplomsku i diplomsku razinu (u nekim gradovima i poslijediplomsku razinu no u radu su prikazane preddiplomska i diplomatska razina studija), u nastavku se donosi prikaz kolegija (Tablica 2) s obzirom na razinu studija, prema godinama studija, statusu predmeta, ECTS bodovima, metodama rada te da li se izvodi na jednopredmetnom i/ili dvopredmetnom studiju pedagogije. U Tablici 2 se prikazuju podaci o kolegijima prema semestru izvođenja i usporedno za svaki grad u kojem se provodi preddiplomski studij pedagogije.

Tablica 2. Komparativni prikaz kolegija na preddiplomskoj razini studija

Semestar	Zagreb	ECTS	*		Status/Vrsta studija	Rijeka	ECTS	P		Status/Vrsta studija	Osijek	ECTS	P		Status/Vrsta studija*	Split	ECTS	P		Status/Vrsta studija*	Zadar**	ECTS	P		Status/Vrsta studija*			
			S	V				S	V				S	V				S	V				S	V				
1. semestar	Osnove pedagogije	5	2	0	O/JiD	Opća pedagogija	5	2	0	O/JiD	Tjelesna i zdrav. kultura 1	1	0	60	O	Povijest pedagogije	5	30	0	O	Temeljna znanja o odgoju i obraz.	5	1	2	0	O		
	Povijest i filozofija ped.	5	2	0	O/JiD	Opća povijest odgoja i obrazovanja	5	2	0	O/JiD	Osnove pedagogije	4	30	0	O	Filozofija odgoja	4	30	15	0	O	Opća povijest pedagogije	4	2	2	0	O	
	Didaktičke teorije	5	2	0	O/JiD	Filozofija odgoja	5	2	0	O/JiD	Njemački za hum. i društ. znanosti 1	2	0	30	O	Jezična kultura	3	15	30	0	O	Deskrip. statistika u pedagojskom istraživanju	4	1	0	2	O	
	Teorije odgoja i obrazovanja	5	2	0	O/J	Engleski j. /Njemački j. u odg. i obr.	5	0	1	1	O/J	Engleski za hum. i društ. znanosti 1	2	0	30	O	Privrženost u cjeloživotnoj perspektivi	3	15	30	0	I	Strani jezik struke 1	2	1	0	1	O
	Sociologija odgoja i obrazovanja	5	2	0	I/J	Osnove jezične kulture i ak. pisanja	5	2	1	0	O/J	Opća povijest pedagogije	3	30	15	0	O	Kreativnost kao pedagoški izazov	3	15	30	0	I					

				Tjelesna i zdravstvena kultura	1	0 0 2	O/ J	Filozofija odgoja i obrazovanja	3	15 30 0	O	Njemački jezik 1	3	15 0 15	I			
				Odgoj za vrijednosti	4	3 0 0	I/J	Ped. komunikacija/ Odgoj za demok.	2	0/ 15 30 / 15 0	I	Francuski jezik 1	3	15 0 15	I			

	Zagreb			Rijeka			Osijek			Split			Zadar							
2. semestar	Povijest hrvatske pedagogije i školstva	5	2 2 0	O/J	Nacionalna povijest pedagogije	5	2 2 0	O/ JiD	Njemački za hum. i društ. znanosti 2	2	0 0 30	O	Opća pedagogija	5	30 30 0	O	Uvod u pedagogiju	4	1 2 0	O
	Sistematska pedagogija	5	2 2 0	O/ JiD	Metodologija pedagoških istraživanja	5	2 3 0	O/ JiD	Tjelesna i zdravstvena kultura2	1	0 0 60	O	Razvojna psihologija	5	30 30 0	O	Nacionalna povijest pedagogije	5	2 2 0	O
	Obiteljska pedagogija	5	2 2 0	O/ JiD	Razvojna psihologija	5	3 1 0	O/ JiD	Engleski za hum. i društ. znanosti 2	2	0 0 30	O	Strani jezik u struci	2	15 0 30	O	Inferencijalna statistika u pedagoškom istraživanju	4	1 0 2	O
	Pedagogija ranog djetinjstva	5	2 2 0	O/ JiD	Vještine kritičkog mišljenja	5	0 4 0	O	Statistika u pedagoškim istraživanjima	3	30 15 0	O	Nasilje u bliskim vezama	3	15 15 15	I	Strani jezik struke II	2	1 0 1	O
	Andragogija	5	2 2 0	O/J	Tjelesna i zdravstvena kultura	1	0 0 2	O	Povijest hrvatske pedagogije	4	30 30 0	O	Pedagoška komunikacija	3	15 30 0	I				
	Pedagogija cjeloživotnog obrazovnja	5	2 2 0	O/J	Povijest djetinjstva	4	2 0 2	I	Teorije odgoja	3	30 15 0	O	Njemački jezik 2	3	15 0 15	I				
					Pedagogija sporta	5	1 1 1	I	Temeljne akad. vještine/	2	15 15 0/	I	Francuski jezik 2	3	15 0 15	I				

	Zagreb			Rijeka			Osijek			Split			Zadar							
3. semestar	Pedagogija adolescencije	5	2 2 0	O/J	Obrazovanje i izazovi suvremenog društva	5	1 1 1	O/J I/D	Pedagogija ranog odgoja i obrazovanja	4	0 45 0	O	Uvod u znanstvenu pismenost	3	15 30 0	O	Metodologija kvantitativnih istraživanja odgoja i obrazovanja	4	1 2 0	O
	Ustanove ranog odgoja i obr.	5	2 2 0	O/ JiD	Teorije odgoja	5	3 1 0	O/ JiD	Njemački za hum. i društ. znanosti 3	2	0 0 30	O	Uvod u građanski odgoj	2	15 15 0	O	Uvod u školsku pedagogiju	5	2 2 0	O
	Antropologija odgoja i obr.	5	2 2 0	O/ JiD	Komunikacija u odgoju i obrazovanju	5	2 2 0	O/J I/D	Teorije obrazovnih sustava	3	15 15 0	O	Školska pedagogija	4	30 15 0	O	Opća psihologija	3	1 1 0	O
	Međunarodno obrazovanje	5	2 2 0	O/J	Statistika u pedagoškoj praksi i istraživanju	5	2 0 3	O/ JiD	Metodologija pedag. istraživanja	5	30 30 0	O	Inkluzivna pedagogija	3	30 15 0	O				
	Psihologija odgoja i obraz.	5	2 2 0	I/J	Osnove e-obrazovanja	4	2 2 0	O/J	Tjelesna i zdravstvena kultura 3	1	0 0 60	O	Uvod u medijsku pedagogiju	3	15 30 0	I				
	Uvod u pedagojska istr.	5	2 2 0	O/ JiD	Tjelesna i zdravstvena kultura	1	0 0 2	O/J	Engleski za hum. i društ. znanosti 3	2	0 0 30	O	Pedagogija darovitih	3	15 30 0	I				
					Socijalni stereotipi, predrasude i	5	2/1 2/1	I/J	Teorije kurikulumuma	4	30 30	I	Izvori znanstvenih informacija/	3	15 15/	I				

				diskriminacija/ Pedagog i obrazovanje u kriznim situacijama	0/2				0			Njemački jezik 3/ Francuski jezik 3	0				15		
--	--	--	--	---	-----	--	--	--	---	--	--	--	---	--	--	--	----	--	--

	Zagreb			Rijeka			Osijek			Split			Zadar							
4. semestar	Kvantitativna istraživanja	5	2 2 0	O/J	Obiteljska pedagogija	5	3 2 0	O/ JiD	Metodologija pedag. istraživanja 2	5	30 30 0	O	Didaktika	5	30 15 15	O	Metodologija kvalitativnih istraživanja odgoja i obrazovanja	4	1 2 0	O
	Školski podsustavi	5	2 2 0	O/ JiD	Interkulturalnost u obrazovanju	5	2 2 0	O/J I/D	Obiteljska pedagogija	4	30 15 0	O	Predškolska pedagogija	4	30 15 0	O	Školska pedagogija i kurikulum suvremene škole	5	2 2 0	O
	Visokoškolsko obrazovanje	5	2 2 0	O/ JiD	Edukacijska psihologija	5	3 0 1	O/J	Tjelesna i zdravstvena kultura 4	1	0 0 60	O	Uvod u metodiku jezično-umjetničkog područja	3	15 0 30	O	Psihologija učenja	3	1 1 0	O
	Domski odgoj	5	2 2 0	O/J	Pedagoški praktikum 1	5	0 2 3	O/ JiD	Njemački za hum. i društ. znanosti 4	2	0 0 30	O	Obrazovanje za održivi razvoj	3	15 24 6	I				
	Alternativne pedagoške ideje i škole	5	2 2 0	O/J	Tjelesna i zdravstvena kultura	1	0 0 2	O/J	Engleski za hum. i društ. znanosti 4	2	0 0 30	O	Pedagogija i djetinjstvo	3	15 30 0	I				
	Virtualno obrazovanje	5	2 2	I/J	Pedagogija rada s mladima/	5	1/3 1/0	I/J	Psihologija odgoja i	5	30 30	O	Medijska socijalizacija	3	15 30	I				

		0		Emocionalna pedagogija		2/0		obrazovanja		0		0			
				Odgoj i obrazovanje za civilno društvo	5	1 2 1	I/D					Njemački jezik 4/ Francuski jezik 4	3	15 0 15	I

	Zagreb			Rijeka			Osijek			Split			Zadar							
5. semestar	Kritičke teorije obrazovanja	5	2	O/J	Školska pedagogija	5	3	O/JiD	Didaktika	5	30	O	Multimedij. didaktika	4	30	O	Didaktičke teorije	5	2	O
			2	I/D			1				30			15				2		
			0				1				0			0				0		
	Kvalitativna istraživanja	5	2	O/JiD	Obrazovna politika	5	3	O/JiD	Sociologija odgoja i obrazovanja	5	30	O	Psihologija odgoja i obrazovanja	4	30	O	Pedagoški menadžment	3	2	O
			2				1				30			30				1		
			0				0				0			0				0		
	Informacijski sustavi i baze podataka u obrazovanju	5	2	O/J	Didaktika – planiranje i programiranje obrazovnih procesa	5	2	O/JiD	Interkulturalna pedagogija	5	0	O	Andragogija	4	30	O	Predškolska pedagogija	4	2	O
		2				1				60		15				2				
		0				1				0		0				0				
Statistika u pedagojskim istraživanjima	5	2	O/J	Odgoj i obrazovanje za civilno društvo	5	1	O/J					Psihologija prosuđivanja i odlučivanja	3	15	I	Teorije inkluzivne pedagogije	3	1	O	
		2				2					30				1					
		0				1					0				0					
Istraživački instrumenti i evaluacija	5	2	I/J	Feministička pedagogija/ Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj	5	2/1	I/J					Istraživačka nastava prirodoslovlja	3	15	I					
		2				1/1					30									
		0				1/1					0									
Osnove specijalne pedagogije	5	2	O/JiD									Alternativne koncepcije obrazovanja	3	15	I					
		2												15						
		0												0						

	Zagreb			Rijeka			Osijek			Split			Zadar								
6. semestar	Obrazovne politike	5	2	O/J I/D	Andragogija	5	2	O/ JiD	Pedagogija slobodnog vremena	5	30	O	Uvod u metodiku prirodoslovno -matemat. područja	3	15	O	Didaktika nastave	5	2	O	
			2				1				30				0				2		
			0				1				0				30				0		
	Razvojne i obrazovne strategije	5	2	I/J	Pedagogija ranog i predškolskog odgoja	5	2	O/ JiD	Domska pedagogija	5	0	O	Uvod u metodiku radno- tehničkog područja	2	15	O	Kurikulum predškolskog odgoja	5	2	O	
			2				2				60				0				2		
0			1				0				15				0						
Obrazovanje darovitih	5	2	O/ D I/J	Upravljanje projektima u obrazovanju	5	1	O/J	Školska pedagogija	5	30	O	Uvod u metodiku društveno- humanistič. područja	2	15	O	Inkluzivna pedagogija u praksi	3	1	O		
		2				0				30				0				1			
		0				2				0				15				0			
Metodika rada s učenicima s posebnim potrebama	5	2	I/D O/J	Pedagoški praktikum 2	5	0	O/J	Završni rad	3	0	O	Socijalna pedagogija	3	30	O	Završni ispit	2		O		
		2				1				0				15							
		0				4				0				0							
Diferencijalna pedagogija	5	2	O/J	Završni ispit	6	0	O/ JiD					Završni rad – bira se na jednoj od studijskih	5	0	I						
		2				0														0	
		0				0														10	

Pedagoška dijagnostika	5	2 2 0	O/J	Izborne aktivnosti	4		I/ JiD				grupa.										

Napomena: Status: O-obvezan kolegij; I-izborni kolegij/ Vrsta studija: J- jednopredmetni studij; D – dvopredmetni studij./ P – predavanja; S – seminari; V - vježbe

*Vrsta studija pedagogije u Osijeku, Splitu i Zadru je dvopredmetna./ **Sveučilište u Zadru nema za prvu godinu studija izborne kolegije, dok su za drugu i treću godinu studija na raspolaganju za biranje: Partnerstvo obitelji i odgojno-obrazovnih ustanova, Filozofija odgoja; Razvojna psihologija; Cjeloživotno obrazovanje; Pedagoška perspektiva međunarodnog obrazovanja; Interkulturalna pedagogija; Kolegiji s drugih sveučilišnih Odjela

U prvom semestru preddiplomski studij pedagogije u Zagrebu sastoji se od 4 obvezna kolegija i jednog izbornog za jednopredmetni studij, te 3 obvezna za dvopredmetnu vrstu studija. Svi kolegiji nose opterećenje od 5 ECTS bodova, a kao metode rada primjenjuju se predavanja i seminari, bez vježbi. Prvi semestar preddiplomskog studija u Rijeci sastoji se od 6 obveznih i jednog izbornog kolegija za jednopredmetnu vrstu studija, te 3 obvezna predmeta za dvopredmetni studij. U Rijeci svi kolegiji imaju opterećenje od 5 ECTS bodova, osim Tjelesne i zdravstvene kulture koja nosi 1 ECTS bod. Kao metode rada primjenjuju se predavanja, seminari i vježbe. Studij pedagogije u Osijeku sadrži 6 obveznih kolegija i jedan izborni u prvom semestru. Kolegiji su različito opterećeni ECTS bodovima. Najveće opterećenje iznosi 4 ECTS boda, dok najmanje iznosi 1 ECTS bod. Primjenjuju se sve metode rada prilikom izvođenja nastave. U Splitu, u prvom semestru ponuđena su 3 obvezna i 4 izborna kolegija, od kojih je najveće opterećenje 5 ECTS bodova, a najmanje 3 ECTS boda. Nastava se izvodi u obliku predavanja, seminara i vježbi. Preddiplomski studij u Zadru u prvom semestru sastoji se od 4 obvezna kolegija, te najveće opterećenje iznosi 5 ECTS bodova, a najmanje 2 ECTS boda. Metode rada u nastavi su predavanja, seminari i vježbe.

Obvezni kolegiji u prvom semestru studija pedagogije u svih pet gradova orijentirani su na stjecanje općeg i teorijskog pedagoškog znanja, te povijesti pedagoške znanosti. Studij pedagogije u Osijeku ističe se po broju stranih jezika kao obveznih kolegija, dok je Tjelesna i zdravstvena kultura zastupljena samo u dva grada – Rijeci i Osijeku. Odsjeci za pedagogiju u Rijeci i Splitu prepoznali su važnost učenja vještine akademskog pisanja i sukladno tome izvode se kolegiji „Osnove jezične kulture i akademskog pisanja“ na Odsjeku u Rijeci, i „Jezična kultura“ na Odsjeku u Splitu.

U drugom semestru, na studiju u Zagrebu 6 kolegija je obvezno na jednopredmetnom studiju, dok je 3 kolegija obvezno na dvopredmetnom studiju, bez izbornih kolegija. Svi kolegiji nose opterećenje od 5 ECTS bodova i sastoje se od predavanja i seminara, bez vježbi. Drugi semestar studija u Rijeci sastoji se od 5 obveznih predmeta i 2 izborna za jednopredmetni studij, te 3 obvezna kolegija i 2 izborna za dvopredmetnu vrstu studija. Najviše opterećenje na kolegijima iznosi 5 ECTS bodova, a najmanje 1 ECTS bod. Kao metode rada zastupljene su i predavanja, i seminari i vježbe. U Osijeku u drugom semestru obvezno je 6 kolegija, dok su dva izborna. Kolegiji nose opterećenje od najviše 4 do najmanje 2 ECTS boda. Nastavne metode također su predavanja, seminari i vježbe. Drugi semestar studija u Splitu sastoji se od 3 obvezna i 4 izborna kolegija. Opterećenje na kolegijima iznosi od najviše 5 do najmanje 2 ECTS boda, te se primjenjuju predavanja, seminari i vježbe kao metode rada. U drugom semestru studija pedagogije u Zadru, 4 su obvezna kolegija, bez

izbornih. Opterećenje kolegija iznosi od najviše 5 do najmanje 2 ECTS boda. Kao metode rada primjenjuju se predavanja, seminari i vježbe.

U drugom semestru studija pedagogije dobivaju se metodološki i statistički predmeti u tri grada Republike Hrvatske – Rijeci, Osijeku i Zadru. Možemo vidjeti da u Osijeku strani jezici i dalje imaju prostor među obveznim kolegijima. Odsjek za pedagogiju u Rijeci na studiju odnedavno među obveznim kolegijima nudi kolegij za *razvoj kritičkog mišljenja*, dok Odsjek u Osijeku u drugom semestru nudi kolegij za usvajanje *temeljnih akademskih vještina* u obliku izbornog kolegija. U Zagrebu se u drugom semestru mogu naći uže specijalizirani pedagoški kolegiji poput *Pedagogije ranog djetinjstva*, *Andragogije* i *Pedagogije cjeloživotnog obrazovanja*, dok je na drugim studijima u gradovima Republike Hrvatske naglasak stavljen na pedagoško-psihološke kolegije.

Treći semestar studija u Zagrebu sastoji se od 5 obveznih kolegija i jednog izbornog za jednopredmetni, te 3 obvezna i bez izbornih kolegija za dvopredmetni studij. Opterećenje na svim kolegijima je 5 ECTS bodova i nastava se sastoji od predavanja i seminara, bez vježbi. U Rijeci u trećem semestru postoji 6 obveznih i 2 izborna kolegija na jednopredmetnoj vrsti studija, dok na dvopredmetnoj su 2 obvezna i 2 izborna kolegija. Kolegij s najvećim opterećenjem nosi 5 ECTS bodova, a najmanje 1 ECTS bod. Metode rada obuhvaćaju predavanja, seminare i vježbe. Osijek u trećem semestru ima 6 obveznih i 1 izborni kolegij. Najveće opterećenje na kolegiju iznosi 5 ECTS boda, a najmanje 1 ECTS bod. Nastava se izvodi u obliku predavanja, seminara i vježbi. Treći semestar studija pedagogije u Splitu ima 4 obvezna i 3 izborna kolegija. Raspon ECTS bodova je od najviše 4, do najmanje 2 ECTS boda. Kao metode rada na predavanjima primjenjuju se predavanja, seminari i vježbe. U Zadru u trećem semestru ponuđena su tri obvezna kolegija, ECTS bodovi su u rasponu od najviše 5 do najmanje 3 boda. Nastava se izvodi u obliku predavanja i seminara.

U trećem semestru studij pedagogije u Rijeci ističe se ponudom kolegija koji omogućavaju učenje vještina komunikacije, djelovanja u kriznim situacijama i primjenu ICT tehnologije u odgoju i obrazovanju. Na studijima u ostalim gradovima, i dalje je naglasak na pedagoško-psihološkim kolegijima. U Osijeku i u trećem semestru stoje dva strana jezika kao obvezna kolegija. Svi studiji osim studija pedagogije u Splitu, nastavljaju sa metodološkim i statističkim kolegijima.

Četvrti semestar studija u Zagrebu sadrži 5 obveznih i 1 izborni kolegij za jednopredmetni studij, te 2 obvezna za dvopredmetni. Svi kolegiji nose opterećenje po 5 ECTS bodova i sastoje se od predavanja i seminara. Četvrti semestar u Rijeci ima 5 obveznih i 1 izborni kolegij za jednopredmetni, te 2 obvezna i 2 izborna za dvopredmetni studij. Svi

kolegiji nose opterećenje od 5 ECTS bodova osim Tjelesne i zdravstvene kulture koja nosi 1 ECTS bod. Nastava se sastoji od predavanja, seminara i vježbi. Studij u Osijeku u četvrtom semestru ima 6 obveznih kolegija, bez mogućnosti izbornog kolegija. Kolegiji nose opterećenje u rasponu od najviše 5 do najmanje 1 ECTS bod. Metode rada koje se primjenjuju u nastavi su predavanja, seminari i vježbe. Četvrti semestar u Splitu ima 3 obvezna i 3 izborna kolegija. Opterećenje kolegija u ECTS bodovima iznosi od najviše 5 do najmanje 3 boda. Nastava se izvodi kroz predavanja, seminare i vježbe. U četvrtom semestru u Zadru postoje 3 obvezna kolegija, u rasponu od najviše 5 do najmanje 3 ECTS boda. Nastava se izvodi kroz predavanja i seminare.

Polaznici studija pedagogije u četvrtom semestru u Rijeci dobivaju Pedagoški praktikum, dok ostali studijski programi pedagogije dobivaju kasnije. Osijek od 6 obveznih predmeta sadrži dva strana jezika, dok studij pedagogije u Splitu strane jezike ima za izborne kolegije. Ostali gradovi više ne sadrže kolegije za učenje stranih jezika. Na svim studijima pedagogije naglasak je na pedagoškim kolegijima.

U petom semestru studij pedagogije u Zagrebu sadrži 5 obveznih i 1 izborni kolegij za jednopredmetni studij, te 2 obvezna i 1 izborni za dvopredmetni. Svi kolegiji nose opterećenje od 5 ECTS bodova i sastoje se od predavanja i seminara. Peti semestar u Rijeci ima 4 obvezna i 1 izborni kolegij za jednopredmetni, te 3 obvezna za dvopredmetni studij i svi kolegiji nose po 5 ECTS bodova. Kao metode rada koriste se predavanja, seminari i vježbe. U Osijeku se dobivaju tri obvezna kolegija opterećenja od 5 ECTS bodova, te se nastava izvodi u obliku predavanja i seminara. Studij u Splitu ima 3 obvezna i 3 izborna kolegija. Opterećenje na kolegijima iznosi od najviše 4 do najmanje 3 ECTS boda. Metode rada su predavanja i seminari. Peti semestar studija u Zadru sadrži 3 obvezna kolegija koji imaju opterećenje od najviše 5 do najmanje 3 ECTS boda. Nastava se izvodi u obliku predavanja i seminara.

U petom semestru studija pedagogije većina gradova (Rijeka, Osijek i Zadar) dobiva didaktičke kolegije. Studenti pedagogije u Zagrebu dobivaju kolegij *Didaktičke teorije* već u prvom semestru, dok studenti u Splitu slušaju kolegij *Didaktika* u četvrtom semestru. Javljaju se i kolegiji koji omogućavaju uvod u kreiranje obrazovanja i obrazovnih politika poput *Obrazovne politike*, *Alternativne koncepcije obrazovanja* i *Pedagoškog menadžmenta*.

U šestom semestru, studij pedagogije u Zagrebu ima 4 obvezna i 2 izborna kolegija na jednopredmetnoj, dok dvopredmetna vrsta studija ima 1 obvezni i 2 izborna kolegija. Svi kolegiji nose opterećenje po 5 ECTS bodova i metode rada su predavanja i seminari. U Rijeci studij u šestom semestru sadrži 5 obveznih i 1 izborni kolegij na jednopredmetnom, te 3 obvezna i 1 izborni kolegij na dvopredmetnom studiju. Kolegiji nose od najviše 6 do

najmanje 4 ECTS boda. Osijek u šestom semestru ima 4 obvezna kolegija koji nose opterećenje od najviše 5 do najmanje 3 ECTS boda. Nastava se sadrži od predavanja i seminara. U Splitu u šestom semestru možemo naći 4 obvezna i 1 izborni kolegij. Opterećenje u ECTS-ima na kolegijima iznosi od najviše 5 do najmanje 2 boda. Nastava se izvodi u obliku predavanja, seminara i vježbi. Studij pedagogije u Zadru u šestom semestru ima 4 obvezna kolegija, od najviše 5 do najmanje 2 ECTS boda. Metode rada su predavanja i seminari.

U šestom semestru studija pedagogije, u svim gradovima dobiva se kolegij za potrebe polaganja završnog rada, osim u Zagrebu. Na studiju u Splitu, naglašenost je na metodikama rada te studenti dobivaju dva obvezna metodička kolegija za uže predmetno područje (jezično, prirodoslovno, matematičko...). Studij pedagogije u Splitu jedini je od studija pedagogije u Republici Hrvatskoj koji ima u nastavnom planu i programu kolegije metodike za uže predmetno područje.

Nadalje, u Tablici 3 donosi se komparativni prikaz diplomskog studija pedagogije u Zagrebu, Rijeci, Zadru, Osijeku i Splitu.

Tablica 3. Komparativni prikaz kolegija na diplomskoj razini studija

Semestar	Zagreb	ECTS	*		Status	Rijeka	ECTS	P		Status	Osijek	ECTS	P		Status	Split	ECTS	P		Status	Zadar*	ECTS	P		Status										
			S	V				S	V				S	V				S	V				S	V											
1. semestar	Osnove soc. pedagogije	5	2	0	O/JiD	Školski savjetodavni rad pedagoga	6	30	15	15	O/JiD	4	30	30	0	O	Obiteljska pedagogija	4	30	15	15	O	Teorije odgoja i obrazovanja	4	1	2	0	O							
			2	0	O/JiD			Pedagogija i profesionalni razvoj	6	30	30		0	O/JiD	3	30			15	0	O	Metodologija ped. istr.			5	45	15	0	O	Andragogija	5	2	2	0	O
			2	0	O/J					Obrazovanje odraslih i lokalni razvoj	6		30	30		0			O/JiD	3	30					30	0	O	Psihologija motivacije i socij. u razredu			2,5	30	30	0
	Ped. prevencija poremećaja u ponašanju	5	2	0	I/J	Pedagoški aspekti analize obrazovne politike	6	30	30			0	O/JiD	3	0	0	60	O	Pedagoški praktikum		3	30	30	0	O										
			Didaktika	5	2			0	O/JiD	Školski kontekst obrazovanja	6	30	15		15	I/J	2	15		15		0	I	Pedagoška antropologija	3	15	30	0	I						
	Komparativna pedagogija	5			2	0	O/J									2		15	15	0	I	Istraživanja s djecom	3			15	30	0	I						

Interkultural. i obrazovanje	5	2	O/																
		2	Ji																
		0	D																
Osnove interkultu. pedagog.	5	2	O/																
		2	Ji																
		0	D																

Semestarr	Zagreb	ECTS	*		Rijeka	ECTS	P		Osijek	ECTS	P		Split	ECTS	P		Zadar	ECTS	P													
			S	Status			S	Status			S	Status			S	Status			S	Status	S	Status	S	Status								
																									V	V	V	V	V	V	V	V
2. semestar	Nacionalni kurikulum	5	2	O/J	Europska dimenzija u obrazovanju	6	30	O/JiD	Metodika odgoja	3	30	O	Pedagoška statistika	4	30	O	Teorije odgoja i obrazovanja u praksi	5	1	O												
	Teorije kurikuluma	5	2	O/JiD	Kvantitativne analitičke metode i statistički postupci	6	30	O/JiD	Andragogija	4	30	O	Partnerstvo obitelji i odg-obr ustanove	4	15	O	Istraživanja u obrazovanju odraslih	4	2	O												
	Teorije i metodike nastave	5	2	I/J	Odnosi u obitelji	6	30	O/JiD	Medijska pedagogija	3	15	O	Komparativna pedagogija	2,5	30	O	Komparativna pedagogija	4	2	O												
	Temeljna nastavna umijeća	5	2	O/J	Metodika rada pedagoga 2	6	30	O/JiD	Pedagogija održivog razvoja	3	15	O	Metodologija izrade kurikuluma	2,5	30	O																
					Sociologija obrazovanja	6	15	I/J	Suvremene nastavne strategije	2	15	I	Akcijska istraživanja u praksi pedagoga/Edukacijska	3/3	15	I																

									neuroznanost					
									Uvod u					
									kval.istr. u					
									obrazovanju/					
									Psihologija					
									stanja					
									svijesti					

Vođenje kreativnosti

2

15
15
0

I

neuroznanost
Uvod u
kval.istr. u
obrazovanju/
Psihologija
stanja
svijesti

3/3

15
30
0

I

Semestar	Zagreb	ECTS	*		Rijeka	ECTS	P		Osijek	ECTS	P		Split	ECTS	P		Zadar	ECTS	P										
			S	V			Status	S			V	Status			S	V			Status/	S	V	Status							
3. semestar	Pravo djeteta u odgoju i obrazovanju	5	2	0	O/J	Pristupi kvalitativnim istraživanjima	6	30	0	O/JiD	Suvremeno djetinjstvo	5	0	45	0	O	Pedagog u odgo-obr.ustanovi	4	15	0	45	O	Povijest pedagoških teorija	4	2	0	0	O	
	Obrazovanje za ljudska prava i građanstvo	5	2	0	O/J	Praktični rad 1	5	0	0	O/JiD	Komparativna pedagogija	5	30	30	0	O	Vrednovanje i samovrednovanje u suvremenoj školi	3	15	30	0	O	Obiteljska pedagogija	4	2	2	0	O	
	Europsko obrazovanje	5	2	0	I/J	Seminar diplomskog rada	4	0	30	0	O/JiD	Metodika rada pedagoga 2	5	30	30	0	O	Kritičke teorije u pedagogiji	2	15	15	0	O	Metodika rada pedagoga	5	1	0	6	O
	Upravljanje i autonomija škole	5	2	0	O/JiD	Obitelj i prevencija asocijalnih ponašanja	6	30	30	0	O/JiD							Obrazovne politike	4	30	15	0	O						
	Školski i razredni management	5	2	0	O/JiD	Europski prostor visokog obrazovanja:strukture i trendovi	6	30	30	0	I/JiD							Feministička pedagogija	3	15	30	0	I						

Partnerstvo obitelji i odg- obr ustanove	I/ D O/ J	Obrazovanje odraslih u konceptiji cjeloživ. učenja	6	30	I/J iD						Uvod u soc. Psihologiju/ Prevenција poremećaja u ponašanju	15	I				
				30								3/ 3					
				0								0					

S	Zagreb	E	*	S	Rijeka	E	P	S	Osijek	E	P	S	Split	E	P	S	Zadar	E	P	S
---	--------	---	---	---	--------	---	---	---	--------	---	---	---	-------	---	---	---	-------	---	---	---

			P																	
			S															S	S	S
			V															V	V	V
4. semestar	Sustavi znanja	5	2 2 0	I/J	Praktični rad 2	6	0 0 100	O/ Ji D	Diplomski rad	30		O	Obrazovanje na daljinu	3	15 30 0	O	Diplomski rad	15		O
	Interkulturalni kurikulum	5	2 2 0	I/J	Diplomski rad	12		O/ Ji D	Pedagoška praksa	0	0 0 30	O ri je	Specijalna pedagogija	3	30 15 0	O				
	Stručno-razvojne službe i upravljanje	5	2 2 0	O/ J	Emocionalna pedagogija	6	30 30 0	I/J iD					Djelotvorna komunikacija pedagoga	3	15 0 30	O				
	Pedagoško savjetovanje i prof. orijentacija	5	2 2 0	I/J	Pedagogija treće životne dobi	6	30 30 30	I/J iD					Prijava projekta i izrada diplomskog rada	5	0 30 15	I				
	Upravljanje znanjem	5	2 2 0	I/J	Domska pedagogija	4	15 15 0	I/ D												

Napomena: Status: O-obvezan kolegij; I-izborni kolegij/ Vrsta studija: J- jednopredmetni studij; D – dvopredmetni studij./ P – predavanja; S – seminari; V - vježbe

*Vrsta studija pedagogije u Osijeku, Splitu i Zadru je dvopredmetna; Sveučilište u Zadru ima ponuđene izborne predmete tako da studenti biraju prema vlastitom interesu.

U prvom semestru diplomskog studija pedagogije u Zagrebu nalazimo 7 obveznih i 1 izborni kolegij na jednopredmetnom, te 5 obveznih na dvopredmetnom studiju. Svi kolegiji nose opterećenje od 5 ECTS bodova te se sastoje od predavanja i seminara. U Rijeci u prvom semestru postoji 4 obvezna i 1 izborni kolegij na jednopredmetnom, te 4 obvezna kolegija na dvopredmetnom studiju. Svi kolegiji nose opterećenje od 6 ECTS bodova i sastoje se od predavanja i seminara i vježbi. U Osijeku na jednopredmetnom studiju su obvezna 4 kolegija i 2 su izborna. Nose opterećenje od najviše 4 do najmanje 2 ECTS boda te se sastoje od predavanja, seminara i vježbi. Studij u Splitu u prvom semestru ima 4 obvezna i 2 izborna kolegija. Opterećenja u ECTS bodovima su u rasponu od najviše 5 do najmanje 2,5 boda. Metode rada u nastavi su predavanja, seminari i vježbe. U Zadru studij pedagogije ima 3 obvezna kolegija koja nose opterećenje od najviše 5 do najmanje 3 ECTS boda. Nastava se održava u obliku predavanja i seminara.

Usporedbom kolegija na prvoj godini diplomske razine studija pedagogije u Republici Hrvatskoj može se vidjeti da prevladavaju stručni pedagoški predmeti. Studij u Rijeci kao jedan od obveznih kolegija dobiva kolegij *Obrazovanje odraslih i lokalni razvoj* te je to jedini kolegij koji se bavi tematikom odraslih uz *Andragogiju* koja je prisutna i na drugim studijima u Republici Hrvatskoj.

U drugom semestru diplomskog studija pedagogije, u Zagrebu na jednopredmetnoj vrsti nalazi se 3 obvezna i 1 izborni kolegij, te na dvopredmetnoj vrsti studija. Svi kolegiji nose po 5 ECTS bodova te se sastoje od predavanja, seminara i vježbi. U Rijeci studij sadrži 4 obvezna kolegija i 1 izborni za jednopredmetni studij, te 4 obvezna kolegija za dvopredmetni. Svi kolegiji nose opterećenje od 6 ECTS bodova te se kao metode rada primjenjuju predavanja, seminari i vježbe. Studij u Osijeku u drugom semestru studija sadrži 4 obvezna i 2 izborna kolegija. Opterećenje u ECTS bodovima je od najviše 4 do najmanje 2 boda. Nastava se izvodi u obliku predavanja i seminara. Studij u Splitu ima 4 obvezna i 4 izborna kolegija koji nose opterećenje od najviše 4 do najmanje 2,5 ECTS boda. Metode rada u nastavi su predavanja, seminari i vježbe. U Zadru na drugom semestru diplomskog studija pedagogije nalazimo 3 obvezna kolegija koja nose najviše 5 i najmanje 4 ECTS boda. Nastava se sastoji od predavanja i seminara.

U drugom semestru diplomskog studija pedagogije naglasak je na metodičkim pedagoškim kolegijima, kolegijima koji se bave pedagoškim istraživanjima te se nastavljaju stručni kolegiji koji se bave pedagoškom problematikom i kurikulumom. Studij u Rijeci jedini dobiva kolegij koji se bavi europskim obrazovnim politikama - *Europska dimenzija u obrazovanju*.

U trećem semestru diplomskog studija pedagogije, u Zagrebu imamo 5 obveznih i 1 izborni kolegij za jednopredmetnu, te 2 obvezna i 1 izborni kolegij za dvopredmetnu vrstu studija. Svi kolegiji nose opterećenje od 5 ECTS bodova. Nastava se sastoji od predavanja i seminara. Studij u Rijeci sadrži 4 obvezna i 2 izborna kolegija na jednopredmetnom, te 4 obvezna i 2 izborna na dvopredmetnom studiju. Opterećenje na kolegijima iznosi od najviše 6 do najmanje 4 ECTS boda. Nastava za studente sastoji se od predavanja, seminara i vježbi. U Osijeku nalazimo 3 obvezna kolegija te sva tri nose opterećenje od 5 ECTS bodova. Metode rada su predavanja i seminari. U Splitu u drugom semestru diplomskog studija imamo 4 obvezna i 3 izborna kolegija. Kolegiji nose opterećenje od najviše 4 do najmanje 2 ECTS boda. Nastava se sastoji od predavanja, seminara i vježbi. Studij u Zadru sadrži 3 obvezna kolegija od kojih opterećenje u ECTS bodovima iznosi najviše 5 i najmanje 4 boda. Metode rada su predavanja, vježbe i seminari.

Treći semestar diplomskog studija pedagogije dalje sadrži stručne pedagoške kolegije na svim studijima pedagogije u RH. Studij u Rijeci nastavno na obvezni kolegij *Europska dimenzija u obrazovanju* u drugom semestru diplomskog studija, dobiva mogućnost izbornog kolegija *Europski prostor visokog obrazovanja: struke i trendovi*, a studij u Zagrebu kao mogućnost izbornog kolegija dobiva *Europsko obrazovanje*.

U četvrtom semestru diplomskog studija pedagogije, studij u Zagrebu na jednopredmetnoj vrsti studija sadrži 1 obvezni i 4 izborna kolegija, a dvopredmetni studij ne sadrži niti jedan obvezni/izborni kolegij. Svi kolegiji nose opterećenje od 5 ECTS bodova. Nastavne metode uključuju predavanja i seminare. Studij u Rijeci u četvrtom semestru sadržava 2 obvezna i 2 izborna kolegija na jednopredmetnom, te 2 obvezna i 3 izborna kolegija na dvopredmetnom studiju. Kolegiji nose opterećenje od najviše 12 (Diplomski rad) do najmanje 4 ECTS boda i sastoje se od predavanja, seminara i vježbi. U Osijeku studij sadrži dva obvezna kolegija od kojih *Diplomski rad* nosi 30 ECTS bodova, a *Pedagoška praksa* nema ECTS bodove. Kolegij *Pedagoška praksa* izvodi se u obliku vježbi. Studij u Osijeku ima 3 obvezna i jedan izborni kolegij. Najveće opterećenje u ECTS bodovima nosi kolegij sa 5, a najmanje sa 3 boda. Nastava se sastoji od predavanja, seminara i vježbi. U Zadru, četvrti semestar diplomskog studija sastoji se samo od kolegija *Diplomski rad* koji nosi 15 ECTS bodova i ima status obveznog kolegija.

U četvrtom semestru diplomskog studija svi studijski programi pedagogije osim Zagreba u nastavnom planu i programu imaju kolegij *Diplomski rad*. Studij u Rijeci i u ovom semestru nudi kolegij *Emocionalna pedagogija* kao izborni te andragoški kolegij *Pedagogija*

treće životne dobi. Zadar ima samo kolegij *diplomskog rada* kao obvezni kolegij i niti jedan drugi obvezni ili izborni kolegij.

7.1.4. Sumarna analiza preddiplomskog i diplomskog studija pedagogije

Uvidom u nastavne planove i programe studija pedagogije u Republici Hrvatskoj vidljivo je da svaki od pojedinih studija u određenom gradu ima svoje specifičnosti. Studijski programi u Zagrebu, Rijeci i Splitu jedini imaju kolegij *Andragogija* na preddiplomskoj razini studija, dok studiji pedagogije u Osijeku i Zadru, obvezan kolegij *Andragogija* dobivaju tek na diplomskoj razini studija. Studij u Rijeci nastavno na kolegij andragogije, u prvom semestru diplomskog studija kao obvezni kolegij dobiva *Obrazovanje odraslih i lokalni razvoj*, te se dobiva mogućnost izbornih kolegija na diplomskoj razini koji se bave obrazovanjem i odgojem odraslih poput *Obrazovanje odraslih u koncepciji cjeloživotnog učenja* i *Pedagogija treće životne dobi*. Obvezan kolegij *Tjelesna i zdravstvena kulture* sadrže samo studijski programi pedagogije u Rijeci i Osijeku i traju do četvrtog semestra. Strani jezici su uvršteni među obvezne kolegije na preddiplomskoj razini studija Rijeci, Osijeku i Zadru, dok su u Splitu ponudeni kao izborni kolegiji. Osijek se ističe po broju obveznih kolegija stranih jezika od prvog do četvrtog semestra te ih ima čak dva – engleski i njemački. Preddiplomska razina studija u Rijeci (za jednopredmetnu vrstu studija) i Splitu već u prvom semestru dobivaju obvezne kolegije za razvoj akademske pismenosti i izražavanja – *Osnove jezične kulture i akademskog pisanja* u Rijeci te *Jezična kultura* u Splitu, studij u Osijeku u drugom semestru dobiva izborni kolegij – *Temeljne akademske vještine*, dok studiji pedagogije u ostalim gradovima nemaju u ponudi kolegije koji studente uče vještinama akademskog pisanja i pravilnog jezičnog izražavanja. Studij pedagogije u Rijeci jedini od svih ostalih studijskih programa pedagogije u Republici Hrvatskoj, u drugom semestru preddiplomskog studija pod obvezni kolegij nudi *Vještine kritičkog mišljenja* koji ima u cilju osposobiti i motivirati studente za razvoj i primjenu vještina kritičkog razmišljanja. Studij pedagogije u Splitu jedini nudi kolegij *Uvod u građanski odgoj* koji nudi razvoj vještina nužnih za aktivno građanstvo. U Rijeci, Splitu i Zagrebu na preddiplomskoj razini studija (u Rijeci kao obvezni, u Zagrebu i Splitu kao izborni kolegij) se mogu naći kolegiji koji uvode studenta u pametan način korištenja ICT tehnologija, alata i usluga u svrhu odgoja i obrazovanja poput upoznavanja koncepta obrazovanja na daljinu, korištenja medija u odgojno-obrazovne svrhe i virtualnog obrazovanja. Preddiplomski studij u Splitu među obveznim predmetima sadržava metodičke kolegije za više specifičnih područja poput jezično-umjetničkog, prirodoslovno-matematičkog, radno-tehničkog i društveno-

humanističkog područja; u Zagrebu – *Metodika rada s učenicima s posebnim potrebama* (obvezan za jednopredmetnu, izborni za dvopredmetnu vrstu studija), dok studiji pedagogije u Rijeci, Osijeku i Zadru imaju kolegije metodike u širem smislu pedagoškog rada i djelovanja na diplomskoj razini studija. Studij u Rijeci i Splitu kolegij *Održivi razvoj* nudi studentima na izbor kao izborni kolegij na preddiplomskoj razini, dok u Osijeku na diplomskoj razini sadržava kolegij *Pedagogija održivog razvoja* u vidu obveznog kolegija. Kolegije koji se bave tematikom europskog obrazovanja i europske obrazovne politike sadržavaju studiji pedagogije na diplomskoj razini u Rijeci – *Europska dimenzija u obrazovanju* (obvezni) i *Europski prostor visokog obrazovanja: struke i trendovi* (izborni), te u Zagrebu – *Europsko obrazovanje* (izborni). Među standardnim pedagojskim kolegijima poput školske i predškolske pedagogije, domske, socijalne, obiteljske i pedagogije djece s posebnim potrebama, Odsjeci za pedagogiju u Rijeci i Splitu nude kolegij *Feministička pedagogija*, dok kolegij *Emocionalna pedagogija* možemo naći samo na studiju u Rijeci, kao i kolegij *Edukacijska neuroznanost* u Splitu.

S obzirom na analizu kolegija na *preddiplomskoj razini*, sličnosti u jezgrovnom kurikulumu očituju se u tome što se na toj razini najveća važnost pridaje uvodnim, općim kolegijima poput Opće pedagogije, Uvoda u pedagogiju, Osnova pedagogije, Povijest pedagogije, Opća povijest pedagogije, Povijest odgoja i obrazovanja, Povijest i filozofija pedagogije, Nacionalna povijest pedagogije, Povijest hrvatske pedagogije i sl. Svi su navedeni kolegiji obaveznog karaktera te nose uglavnom visok broj ECTS bodova. Studenti tako upoznaju osnovne odrednice pedagogije, odgojno-obrazovnih sustava, kao i multidisciplinarni karakter pedagojske znanosti. Ti su kolegiji zastupljeni su na svim studijskim programima u svim gradovima uglavnom u prva tri semestra, što je logično jer predstavljaju temelj za daljnji rad, nadogradnju znanja i kompetencija. Iako ih neki studijski programi uvode i ranije, kolegiji koje student sluša tijekom iduća tri semestra studija uglavnom se tiču kolegija kojima je fokus na organizaciji u predškolskom i školskom sustavu (Didaktika/Didaktičke teorije, Školska pedagogija, Pedagogija ranog i predškolskog odgoja/Predškolska pedagogija i sl.), kao i onih vezano uz obitelj poput Obiteljske pedagogije i Povijesti djetinjstva. Osim što svi navedeni studijski programi imaju određene kolegije vezane uz psiholojsku znanost te slične statističke kolegije, tu prestaju sličnosti te je ostatak kolegija u programu šarolik – svaki studijski program u pojedinom gradu naglašava važnost određenih predmeta, kao i mogućnost i količinu biranja onih izbornih.

Cilj diplomskog studija jest proširiti, nadograditi i usustaviti stečena znanja na preddiplomskom studiju. U kurikulumima diplomskih studija nailazimo na više različitosti no

na prediplomskoj razini, može se primijetiti da je svaki studijski program po gradovima bogat i raznolik, no isto tako usmjeren ka određenom području. Svi studiji uvode barem jedan kolegij usmjeren istraživanju pedagogijske znanosti, kao i vezan uz metodiku rada. Također se uvode brojni izborni kolegiji, koji omogućuju studentima da se detaljnije bave područjima svojih interesa. Pritom se ističe Rijeka koji nudi najveći broj izbornih predmeta, ali i Zadar koji ih nudi najmanje. Zagreb i Rijeka izdvajaju se svojim specifičnostima jer su jedina su dva grada u čijim se studijskim programima nalaze kolegiji s tematikama europskih dimenzija u obrazovanju te interkulturalnosti.

7.2. Ciljevi studija

Komparacijom *ciljeva* studija (Tablica 4) pedagogije na Filozofskim fakultetima u Republici Hrvatskoj vidljivo je da od pet, tek tri Filozofska fakulteta (Zagreb, Split i Osijek) imaju navedene ciljeve preddiplomskog i diplomskog studija pedagogije, dok dva (Rijeka i Zadar) nemaju istaknute ciljeve studija na preddiplomskoj i diplomskoj razini.

Odsjek za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu za ciljeve preddiplomskog studija ističe upoznavanje budućih pedagoga sa odgojno-obrazovnim sustavom, pedagogijskim znanstvenim osnovama kao i prepoznavanje multidisciplinarnog karaktera pedagogijske znanosti, dok se na Odsjeku za pedagogiju u Splitu ističe potreba za osposobljavanjem kadra koji će biti sposoban prepoznati, analizirati i vrednovati pedagoške zadaće kroz povezivanje teorijskog sa praktičnim dijelom u odgojno-obrazovnim institucijama. Odsjek za pedagogiju u Osijeku naglašava važnost stjecanja socijalnih i analitičkih vještina u svrhu osposobljavanja studenata za nastavak studiranja na diplomskom studiju. Ciljevi na preddiplomskoj razini koje ističe Filozofski fakultet u Zagrebu naglašavaju da će student po završetku studija biti sposoban teorijski poznavati obrazovni sustav i multidisciplinarnost pedagogijske znanosti, dok su na Odsjeku za pedagogiju u Splitu ciljevi uz teorijski dio, orijentirani i na upotrebu stečenih vještina u praksi (prepoznavanje, analiziranje i vrednovanje pedagoškog problema) i povezivanje teorijskog dijela sa praktičnim u odgojno-obrazovnim institucijama. Odsjek za pedagogiju u Osijeku ističe stjecanje vještina koje će studentu služiti za nastavak studija na diplomskoj razini, ciljevi se ne spominju u kontekstu osposobljavanja studenta koji je završio treću godinu studija u smislu praktične i radne sposobnosti u odgojno-obrazovnim institucijama. Pregledom istaknutih ciljeva za studije pedagogije u Hrvatskoj vidljivo je da je preddiplomska razina studija pedagogije osmišljena na način da osposobljava buduće pedagoge više kroz učenje teorije i dobivanje teorijskih spoznaja nego kroz praktično iskustvo te se dobiva dojam da je nastavak studija na

diplomskom studiju pedagogije nužan da bi student bio pripremljen za tržište rada u kontekstu dobivanja znanja i vještina potrebnih za samostalno djelovanje u praksi.

Tablica 4. Komparativna analiza ciljeva studija

Grad	Razina studija	PREDDIPLOMSKI STUDIJ	DIPLOMSKI STUDIJ
ZAGREB	Cilj preddiplomskog studija pedagogije kroz uvodne module: Pedagogijska znanost, Sustav odgoja i obrazovanja, Društvo-kultura-obrazovanje, upoznati osnovne odrednice pedagogije, odgojno-obrazovnog/školskog sustava kao i multidisciplinarni karakter pedagogijske znanosti.	Cilj diplomskog studija pedagogije je proširiti, dopuniti i usustaviti stečena znanja na preddiplomskom studiju prema cjelovitom sustavu pedagogijske znanosti, kao pojedinih relevantnih područja odnosno disciplina.	
RIJEKA			
SPLIT	Preddiplomski studij pedagogije ima za cilj osposobiti buduće pedagoge za prepoznavanje, analiziranje i vrednovanje pedagogijskih zadataka u suvremenoj odgojno-obrazovnoj praksi što se ostvaruje kroz integriranje teorijskih spoznaja sa praktičnim radom u odgojno-obrazovnim institucijama.	Cilj diplomskog studija je osposobiti buduće pedagoge za učinkovitu primjenu teorije u praksi s naglaskom na znanstveno istraživačko djelovanje kao i kritičko-refleksivnom, kreativno-inovativnom i kompetencijskom pristupu odgojno-obrazovnoj te stručnoj i savjetodavnoj tematici.	

ZADAR		
OSIJEK	<p>Preddiplomski studij omogućuje stjecanje socijalnih i analitičkih vještina koje studente osposobljavaju za diplomski studij pedagogije i drugih sličnih studija.</p>	<p>Ciljevi diplomskog studija pedagogije su stjecanje potrebnih profesionalnih znanja i vještina nužnih za obavljanje pedagoških djelatnosti iz određenog područja i primijenjene pedagogije poput socijalne, adolescentne i ovisnosti. Ova razina omogućuje planiranje, provođenje i evaluaciju projekata i programa, te osigurava spremnost za znanstveno ili stručno usavršavanje.</p>

Za ciljeve diplomskih studija pedagogije, Filozofski fakultet u Zagrebu ističe proširivanje i usustavljivanje znanja stečenih na preddiplomskom studiju prema cjelovitom sustavu pedagoške znanosti kroz pojedina važna područja odnosno disciplina. Odsjek za pedagogiju u Splitu govori o osposobljavanju studenata za uspješnu primjenu teorije u praksi poput spremnosti za znanstveno i istraživačko djelovanje te „kritičko-refleksivnom, kreativno-inovativnom i kompetencijskom pristupu odgojno-obrazovnoj te stručnoj i savjetodavnoj tematici“. Ciljevi Odsjeka za pedagogiju u Osijeku naglašavaju stjecanje potrebnih profesionalnih znanja i vještina potrebnih za obavljanje pedagoške djelatnosti u problemskim područjima u kojima dolazi do primijenjene pedagogije poput savjetodavnog rada sa rizičnim skupinama te planiranje i provedbu projekata i odgojno-obrazovnih programa. Jedan od ciljeva također je i osiguravanje spremnosti za znanstveno ili stručno usavršavanje.

Ciljevi koje ističe Filozofski fakultet u Zagrebu govore o „proširivanju i usustavljivanju“ znanja koje studenti stječu po završetku preddiplomske razine studija prema „cjelovitom sustavu pedagoške znanosti kroz pojedina važna područja odnosno disciplina“. Kroz ovako postavljen cilj, čitatelju je nejasno što će usvojiti završetkom diplomske razine studija od praktičnih i u praksi primjenjivih znanja i vještina osim proširivanja znanja u teorijskom smislu.

Odsjek za pedagogiju u Splitu ističe dobivanje praktičnih znanja i vještina koje studente osposobljavaju za znanstveno-istraživačko promišljanje, refleksivnu praksu, kritičko mišljenje te kompetencijski i inovacijski pristup u odgojno-obrazovnoj praksi.

Ciljevi studija pedagogije u Osijeku naglasak stavljaju također na stjecanje znanja i vještina nužnih za obavljanje pedagoške djelatnosti u praksi te kao jedan od ciljeva ističu i „osiguravanje spremnosti za znanstveno ili stručno usavršavanje“ s čime je Odsjek za pedagogiju u Osijeku istaknuo osposobljenost za jednu od važnijih dimenzija današnjice – sposobnost za cjeloživotno učenje.

Dok se na preddiplomskim studijima pedagogije daje prednost usvajanju teoretskih znanja povezanih sa odgojem i obrazovanjem u širem smislu, diplomski studij pedagogije ima u cilju kvalitativno i sadržajno proširiti postojeća znanja, vještine i kompetencije te osposobiti studente za samostalno i odgovorno profesionalno djelovanje kroz primjenu pedagoških znanja u odgojno-obrazovnoj praksi.

7.3. Ishodi učenja i kompetencije budućih pedagoga

Sljedeći element komparacije, ranije opisan u četvrtom poglavlju, jesu ishodi učenja, odnosno kompetencije koje bi studenti trebali steći završetkom pojedine razine obrazovanja. Od pet studija pedagogije u Hrvatskoj, kompetencije za preddiplomsku razinu istaknuli su Odsjek za pedagogiju u Rijeci, Osijeku i Zadru, dok Odsjeci u Zagrebu i Splitu nemaju istaknute kompetencije na web stranicama. Odsjek Sveučilišta u Osijeku naveo je kompetencije unutar pojašnjenja *ciljeva* koji se dobivaju završetkom studija pedagogije na preddiplomskoj i diplomskoj razini. Dobivene kompetencije za diplomsku razinu studija pedagogije naveli su Filozofski fakultet u Zagrebu i Rijeci te Odsjek za pedagogiju u Osijeku i Zadru. Odsjek za pedagogiju Sveučilišta u Splitu nije istaknuo koje kompetencije studenti dobivaju po završetku diplomske razine studija (Tablica 5). Na web stranicama Odsjeka za pedagogiju u Zagrebu, Rijeci, Osijeku, Splitu i Zadru, ishode učenja naveli su jedino Odsjek za pedagogiju u Rijeci za preddiplomsku, te u Splitu za preddiplomsku i diplomsku razinu. U Tablici 6 prikazani su ishodi učenja prema razini studija i mjestu studiranja.

Tablica 5. Komparativna analiza kompetencija

RAZINA STUDIJA	ZAGREB
PREDDIPLOMSKI STUDIJ	
DIPLOMSKI STUDIJ	<p>Studenti koji diplomiraju na diplomskom studiju pedagogije kompetentni su za: Izvođenje nastave iz pedagogije u srednjim školama, kao i i eventualno izvođenje nastave iz druge studijske grupe (dvpredmetni studij) u osnovnim i srednjim školama; procjenu problema i izradu prijedloga unapređivanja konkretnih prosvjetnih ustanova; unapređivanje rada u školama iz područja znanosti o odgoju i cjelokupnog odgojno-obrazovnog rada ustanove; rad u stručno-razvojnim službama prosvjetnih ustanova; savjetodavni rad koji ostvaruju s obitelji ili učenicom koji ima potrebu za osobnu pomoć (djeca s posebnim poteškoćama: teškoćama u razvoju/daroviti učenici, bolnice, domovi i sl); planiranje i organizaciju osposobljavanja, izobrazbe i usavršavanja u vojnim i policijskim učilištima, administraciji, gospodarskim organizacijama i sl; izradu kurikuluma; planiranje i organizaciju rada prosvjetnih ustanova; didaktičko osmišljavanje i organizaciju procesa nastave, muzeja, kulturnih institucija, ekskurzija i sl; upravljanje s manjim i većim školskim, prosvjetnim i kulturnim ustanovama; suradnju ili samostalno istraživanje općih i posebnih pedagoških pitanja iz raznolikih područja pedagojske teorije i pedagoške prakse; savjetodavne, administrativne i upravne poslove; specijalističke i poslijediplomske/doktorske studije te cjeloživotno učenje</p>

	RIJEKA
PREDDIPLOMSKI STUDIJ	Završetkom sveučilišnoga preddiplomskog jednopredmetnog studija pedagogije student stječe kompetencije prikupljanja, analiziranja i organiziranja informacija; prenošenja ideja i informacija (komunikacijske vještine); planiranja i organiziranja obrazovnih aktivnosti; timskoga rada (rad s ljudima, posebice djecom i mladima); vođenja skupina; odabira i uporabe pedagoških, didaktičkih i andragoških teorija, koncepata i tehnika; rješavanja odgojno-obrazovnih problema; uporabe tehnologije u obrazovne svrhe; samoobrazovanja (samostalnog učenja i upravljanja sobom); pedagoškog etosa i socijalne odgovornosti; socijalne odgovornosti; kritičkoga mišljenja.
DIPLOMSKI STUDIJ	Završetkom sveučilišnoga diplomskog jednopredmetnog studija pedagogije student stječe kompetencije: razvojnog i akcijskog istraživanja na području odgoja i obrazovanja; istraživanja u zajednici povezana sa životom i radom; animiranja na obrazovanje; prepoznavanja i anticipiranja promjena u odgoju i obrazovanju; integriranja tehnologije u obrazovanje; kreiranja modela obrazovanja i cjeloživotnog učenja; dizajniranja funkcionalnog kurikuluma i njegove evaluacije; razvoja karijere; supervizije i instrukcije; promicanja multikulturalnih i demokratskih vrijednosti u zajednici.

	OSIJEK
PREDDIPLOMSKI STUDIJ	Završetkom preddiplomske razine studija pedagogije stječu se kompetencije za samostalno primjenjivanje analitičkih i socijalnih vještina u odgojno-obrazovnom radu. Preddiplomski studij ne razvija neophodne kompetencije za rad u pedagoškoj praksi školskih institucija.
DIPLOMSKI STUDIJ	Završetkom diplomske razine studija stječu se kompetencije za: <ul style="list-style-type: none"> - primjenu profesionalnih znanja i vještina nužnih za obavljanje pedagoške djelatnosti u jednome od područja primjenjene pedagogije - planiranje, provođenje i evaluaciju projekata i programa - spremnost na znanstveno ili stručno usavršavanje - kompetencije za rad u pedagoškoj praksi školskih institucija - osposobljenost studenata za profesionalno i kreativno obnašanje poslova u okviru stručno-razvojne službe u suvremenoj školi - mjerodavno djelovanje na brojnim radnim mjestima izvan odgojno-obrazovnog/školskog sustava u uvjetima poduzetništva i tržišta rada u javnom i privatnom sektoru

ZADAR	
PREDDIPLOMSKI STUDIJ	<p>Nakon završetka studija student će biti kompetentan: znati osnovne pojmove i pedagojsku terminologiju te sustav pedagogije kao znanosti; poznavati povijesni razvoj pedagojskih teorija, suvremene teorije odgoja i obrazovanja, odgojno-obrazovno rukovođenje i djelovanje u institucionalnom kontekstu, razine promišljanja i istraživanja pedagoške prakse; znati argumentirati i formulirati odgojno-obrazovne ciljeve s obzirom na zahtjeve društva i razvoja pojedinca; poznavati koncepcije, modele i programe ostvarivanja odgojno-obrazovnih ciljeva u institucionalnom kontekstu (standardne i alternativne koncepcije u dječjem vrtiću i školi, modeli integracije djece s posebnim potrebama u redovni odgojno-obrazovni sustav, rad domova za djecu i mlade te centara za odgoj) i izvaninstitucionalnom kontekstu (preventivni programi, savjetodavni rad, suradnja s obitelji i sl.); razumjeti postupke i tehnike izrade projekata istraživanja odgojno-obrazovne prakse, znati postaviti istraživanje, provesti ga te interpretirati i prezentirati rezultate istraživanja; razlikovati odgoj i obrazovanje od indoktrinacije i manipulacije u svim područjima ljudskog rada i življenja, poticati izgrađivanje kritičkog i kreativnog pristupa teorijskim i praktičnim pedagoškim problemima.</p>
DIPLOMSKI STUDIJ	<p>Nakon završetka studija student će biti kompetentan: poznavati metodologiju izrade odgojno-obrazovnih kurikuluma, znati koncipirati i provoditi projekte unapređivanja odgojno-obrazovne prakse u vrtiću, školi i drugim ustanovama; poticati nositelje odgojno-obrazovnog rada na kreativnost i inovativnost, stvaranje i održavanje poticajnih okruženja za učenje i poučavanje; kreirati odgojno-obrazovne kurikulume prema odgojno-obrazovnim vrijednostima te doprinosti kvalitetnoj školskoj i razrednoj klimi; poticati odgajatelje, učitelje i nastavnike u korištenju odgojno-obrazovnih, didaktičkih i metodičkih inovacija i informacijsko-komunikacijskih tehnologija; provoditi vrednovanje i samo vrednovanje u svrhu ostvarenja ciljeva odgoja, poučavanja i učenja, argumentirati rezultate vrednovanja i provoditi SWOT analize; provoditi istraživanja u nastavnom, školskom i odgojno-obrazovnom radu te različitim odgojno-obrazovnim ustanovama, analizirati, interpretirati, prezentirati rezultate te u skladu s njima djelovati; timski ispitivati tržište rada i sudjelovati u profesionalnoj orijentaciji učenika; humanizirati odnose u odgojno-obrazovnim ustanovama i zajedno sa suradnicima kreirati i realizirati slobodne aktivnosti učenika; razumjeti procese razvoja djeteta i učenika i poznavati modele, programe i strategije koji su primjereni razvojnim potrebama i zahtjevu za individualizacijom učenja i poučavanja; znati voditi školsku i nastavnu dokumentaciju, uvoditi odgajatelje, učitelje i nastavnike pripravnike u odgojno-obrazovni rad; surađivati s ravnateljem u upravljanju školom, pratiti učinkovitost rada odgojno-obrazovne ustanove, surađivati</p>

	<p>sa stručnim suradnicima, odgajateljima, učiteljima i nastavnicima; surađivati s učenicima i roditeljima, praktimirati savjetovanje i usmjeravanje na ostvarenje humanih vrijednosti, pozitivnih odnosa i dr.; koordinirati sve nositelje odgojno-obrazovnog rada u odgojno-obrazovnoj ustanovi i izvan nje radi učinkovitosti procesa rada i odgovornosti; poznavati sastavnice profesije pedagoga, djelokrug rada i opseg poslova pedagoga u raznim područjima odgojno-obrazovne prakse (u školskom sustavu, državnoj upravi, kulturi, medijima, nevladinom i privatnom sektoru).</p>
--	---

Kompetencije koje studenti pedagogije stječu nakon završene preddiplomske razine studija imaju na svojim web stranicama navedeni studijski programi u Rijeci, Osijeku i Zadru, dok ih studiji u Zagrebu i Splitu nemaju navedene. Ono što studijski programi u spomenuta tri grada imaju zajedničko, jest da svi ističu stjecanje kompetencija prikupljanja, analiziranja i organiziranja informacija i ideja, kao i razvijanja socijalnih i komunikacijskih vještina. Na preddiplomskim studijima pedagogije u Republici Hrvatskoj naglašava se stjecanje temeljnih kompetencija nužnih za odgovorno, autonomno, samostalno i aktivno (su)djelovanje u odgojno-obrazovnom radu. Odsjeci za pedagogiju ističu dobivanje kompetencija za samoregulaciju učenja te samostalno primjenjivanje i implementiranje vještina nužnih za uspješno obavljanje odgojno-obrazovne djelatnosti.

Kompetencije koje studenti stječu završetkom diplomskog studija, na svojim web stranicama imaju navedeni svi studijski programi u svim gradovima osim Splita. Svi navedeni studiji slažu se u tome da je student tada osposobljen za istraživački rad i kompetentan za daljnje znanstveno ili stručno usavršavanje, kao i za planiranje, provođenje i evaluaciju odgojno-obrazovnih kurikuluma, programa i projekata.

Diplomska razina također ističe kompetenciju koja uključuje sposobnost kreiranja modela obrazovanja i cjeloživotnog učenja, funkcionalnog kurikuluma uz njegovu evaluaciju, sposobnost supervizijskog i instruktivnog odnosa pri svom pedagoškom praktičnom djelovanju uz promicanje multikulturalnih i demokratskih vrijednosti u zajednici.

Na preddiplomskim studijima pedagogije naglašava dobivanje teorijskih kompetencija potrebnih za aktivno sudjelovanje u odgojno-obrazovnoj praksi dok se na diplomskim razinama studija kompetencije proširuju i naglasak je na aktivnom, istraživačkom, upravno-administrativnom i supervizijskom pedagoškom djelovanju u prosvjetnim i školskim institucijama te ostalim radnim mjestima izvan navedenog sustava.

Tablica 6. Komparativna analiza ishoda učenja

RAZINA STUDIJA	RIJEKA
<p>PREDDIPLOMSKA RAZINA</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Planiranje i programiranje odgojno-obrazovne/pedagoške djelatnosti:</i> opisati i raspraviti različite teorijske koncepte odgojno-obrazovnih fenomena u institucionalnim i izvaninstitucionalnim kontekstima; identificirati i analizirati temeljne teorijske odrednice planiranja i programiranja odgojno-obrazovne djelatnosti; identificirati i razlikovati različite oblike obrazovanja i rada s ciljanim skupinama; osmisliti različite oblike formalnog i neformalnog obrazovanja i rada s ciljanim skupinama; kreirati plan javno-kulturne djelatnosti odgojno-obrazovne institucije; identificirati, objasniti i izraditi različite vrste kurikuluma primjenom metodologije izrade kurikuluma iz različitih teorijskih pristupa; planirati i programirati projektne aktivnosti; 2. <i>Organiziranje i upravljanje odgojno-obrazovnim/pedagoškim djelatnostima:</i> organizirati i realizirati različite oblike odgojno-obrazovnog rada s ciljanim skupinama; identificirati, opisati i analizirati različite administrativne poslove pedagoga/andragoga; identificirati, opisati, analizirati i koristiti pedagošku/andragošku dokumentaciju; organizirati i voditi projekte iz različitih odgojno-obrazovnih djelatnosti; identificirati, analizirati i realizirati različite oblike suradnje s vanjskim i unutarnjim dionicima institucije; 3. <i>Praćenje i vrednovanje odgojno-obrazovne/pedagoške djelatnosti:</i> objasniti i analizirati osnovne pedagoške/andragoške pojmove, činjenice, principe i zakonitosti odgojno obrazovnog procesa i karakteristike različitih ciljanih skupina; objasniti specifičnosti te primijeniti temeljne principe, metode i tehnike pedagoške komunikacije u radu s dionicima institucije; razviti profesionalne stavove o pravu na obrazovanje u skladu s normativno-pravnom regulativom i realnim odgojno-obrazovnim potrebama; identificirati i opisati specifične izazove unutarnjih dionika odgojno-obrazovne institucije te predložiti i uputiti na različite pristupe njihova rješavanja; objasniti i odabrati postupke upisa u odgojno-obrazovne institucije te identificirati različite kriterije za formiranje odgojno-obrazovnih skupina; identificirati i objasniti pedagoške mjere te ih analizirati i vrednovati iz perspektive pedagoških teorija i koncepcija; 4. <i>Kreiranje poticajne organizacijske kulture:</i> identificirati i analizirati važnost socijalnih i emocionalnih vještina za odgojno-obrazovni rad; navesti i objasniti teorijske modele interkulturalne transformacije odgojno-obrazovnih institucija te moguće pristupe izrade interkulturalnog kurikuluma; kreirati modele i aktivnosti za razvoj socijalnih, emocionalnih i interkulturalnih

	<p>kompetencija unutarnjih dionika; objasniti važnost i načine prilagodbe institucionalne okoline razvojnim mogućnostima i potrebama unutarnjih dionika; analizirati, primijeniti i vrednovati elemente poticajne organizacijske kulture (inovativnost, kreativnost, kritičko mišljenje, osiguranje kvalitete, održivost, profesionalna etika)</p> <p>5. <i>Istraživanje i unaprjeđivanje odgojno-obrazovne/pedagoške djelatnosti</i>: istražiti i osmisliti moguća rješenja izazova u osobnoj i profesionalnoj praksi; objasniti i primijeniti načela profesionalne etike; objasniti i utvrditi opća i specifična načela na kojima se temelji rad odgojno-obrazovnih institucija; identificirati, analizirati i vrednovati nacionalne politike, prakse i trendove u odgoju i obrazovanju; analizirati i primijeniti različite nacionalne institucionalne primjere dobre prakse u radu odgojno-obrazovnih institucija</p>
DIPLOMSKA RAZINA	

	SPLIT
PREDDIPLOMSKA RAZINA	<ol style="list-style-type: none"> 1. na materinjem i jednom stranom jeziku razviti vještinu govorenja i pisanja o određenoj temi iz područja struke; 2. pronalaziti, proučavati, procjenjivati i koristiti različite izvore znanstvenih informacija te pisati preglede znanstvene literature u skladu sa znanstvenim, stilskim i etičkim načelima pojedinih znanstvenih paradigmi; 3. kritički raspravljati o razvoju pedagogijske znanosti, nastanku i razvoju pedagogijskih teorija te utjecaju društvenih i kulturnih prilika na odgoj i obrazovanje; 4. prepoznavati filozofske pretpostavke u pedagoškim znanstvenim orijentacijama i u konkretnom pedagoškom sustavu; 5. kritički promišljati i raspravljati o osnovnim pedagogijskim koncepcijama i alternativnim pedagoškim teorijama te identificirati njihove prednosti i nedostatke; 6. povezati osnovne značajke kognitivnog razvoja u djetinjstvu i adolescenciji s odgovarajućim načinima učenja i poučavanja u nastavnom procesu; 7. identificirati didaktiku kao pedagošku disciplinu, te njen odnos prema drugim znanstvenim disciplinama; 8. nabrojati i razlikovati didaktička načela, metode, socijalne oblike i medije u procesu nastave i učenja te izraditi i analizirati detaljnu pripremu za izvođenje nastave ili drugog oblika odgojno-obrazovnog rada; 9. definirati i objasniti specifične probleme proučavanja školske pedagogije u okviru pedagogijske znanosti; 10. definirati, objasniti, analizirati i vrednovati odnos i međudjelovanje društveno-gospodarskih i kulturno-ideoloških fenomena i pojedinih teorija škola; 11. analizirati i objasniti različite teorije ranog odgoja i obrazovanja, te analizirati i vrednovati pedagošku važnost različitih pristupa i koncepcija u ranom odgoju i obrazovanju; 12. dokumentirati i vrednovati iskustva iz prakse i primijeniti suvremene spoznaje odgoja i obrazovanja u svrhu njena unaprjeđenja; 13. pravilno interpretirati ključne pojmove i teorijske pristupe objašnjenja građanskog odgoja, te analizirati i vrednovati postojeće programe obrazovanja za promicanje ljudskih prava i aktivnog građanstva; 14. prepoznavati, analizirati i didaktički oblikovati nastavne medije; 15. objasniti temeljne postavke osnovnih teorija učenja i vrednovati njihovu primjenjivost u kontekstu učenja različitih sadržaja i

	<p>specifičnosti nastavnog procesa;</p> <ol style="list-style-type: none"> 16. identificirati specifičnosti nastavnih predmeta u različitim kurikulumskim područjima; 17. analizirati i vrednovati pripremanje, organizaciju i vođenje procesa učenja i poučavanja u nastavi različitih kurikulumskih područja; 18. uspoređivati i kritički razmišljati o različitim pristupima obrazovanja odraslih te planirati i vrednovati programe za obrazovanje odraslih; 19. objasniti osnovne socijalno – pedagoške intervencije te ih planirati i provesti.
<p>DIPLOMSKA RAZINA</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. samostalno pronalaziti, analizirati i interpretirati znanstvenu i stručnu literaturu iz područja struke 2. analizirati i argumentirano objasniti različite teorije i pristupe u odgoju i obrazovanju, te kritički promišljati o njihovim implikacijama na praksu 3. primjenjivati refleksivne i kritičke metode u formiranju vlastitih pretpostavki o odgoju i obrazovanju 4. osmisliti i vrednovati aktivnosti rada s različitim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa primjenjujući nove paradigme u odgoju i obrazovanju 5. raspravljati o ključnim pitanjima iz područja odgoja i obrazovanja na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini 6. uspoređivati i kritički promišljati o različitim obrazovnim politikama i načinima provedbe obrazovnih politika u zemlji i svijetu 7. predlagati i vrednovati različite pristupe oblikovanju obrazovnih politika 8. analizirati, usporediti i vrednovati osobitosti strukturiranja kurikuluma u Hrvatskoj i nekim zemljama Europske unije u sustavu odgoja i obrazovanja 9. osmisliti i izraditi kurikulum služeći se relevantnim pravnim propisima i odgojno-obrazovnim polazištima izgradnje suvremenih kurikuluma 10. primijeniti temeljna načela učinkovite komunikacije sa svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa 11. prepoznati, razumijevati i uvažavati potrebe ustanove i sudionika odgojno-obrazovnog procesa te procijeniti pravodobni i primjeren odgovor na njihove potrebe 12. objasniti specifičnosti rada s učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama 13. uspoređivati i kritički promišljati o teorijskim konceptima obrazovanja na daljinu te o različitim pristupima poučavanju u virtualnom okruženju

	<ol style="list-style-type: none">14. provesti samorefleksiju, reflektivni dijalog i refleksiju prakse15. samostalno provoditi znanstveno-istraživački rad, te interpretirati rezultate različitih istraživanja u odgoju i obrazovanju16. primijeniti osnovne statističke postupke u znanstveno-istraživačkom radu17. izraditi diplomski rad
--	---

Odsjek za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Rijeci istaknuo je ishode učenja za preddiplomsku razinu studija pedagogije, dok je Odsjek za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Splitu naveo i za preddiplomsku i diplomsku razinu studija.

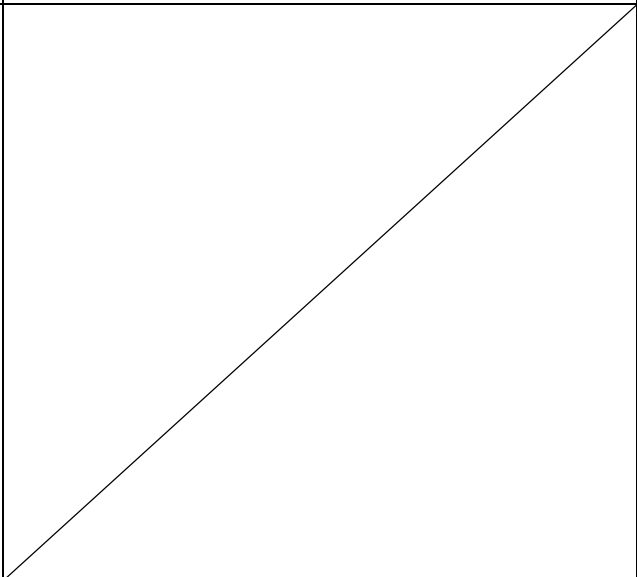
U skladu s prikazanim ishodima učenja ustanovljeno je da preddiplomski studij pedagogije priprema prvostupnika pedagogije za fleksibilnu funkciju stručnog suradnika u odgoju i obrazovanju koji će biti osposobljen za različite poslove u odgojno-obrazovnoj domeni. Prema navedenim ishodima učenja, vidljivo je da prvostupnik pedagogije mora biti osposobljen za poslove planiranja, programiranja i rada s mladima, kao i za organizaciju i provođenje odgojno-obrazovnog rada s djecom, mladima i roditeljima te mora biti spreman za unapređivanje i razvitak kulture planiranja, upravljanja i provođenja slobodnog vremena. Za razliku od Odsjeka za pedagogiju u Rijeci, Odsjek za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Splitu istaknuo je ishode učenja i za diplomsku razinu studija gdje je naglasak na stjecanje kompetencija potrebnih za uspješno samostalno djelovanje u praksi, donošenje i provođenje odgojno-obrazovnih odluka s različitim su(dionicima) odgojno-obrazovnog procesa primjenjujući nove paradigme u odgoju i obrazovanju kao i stjecanje kompetencija nužnih za znanstveno-istraživački rad, te za znanstveno usavršavanje na poslijediplomskim studijima.

7.5. Mogućnosti zapošljavanja nakon studija pedagogije

Od pet Odsjeka za pedagogiju u Republici Hrvatskoj, jedino Odsjek za pedagogiju filozofskog fakulteta u Zagrebu nije istaknuo mogućnosti zapošljavanja studenata nakon završetka preddiplomske i diplomske razine studija pedagogije. U Tablici 7 donosi se prikaz mogućnosti zapošljavanja nakon određene razine studija.

Tablica 7. Komparativna analiza mogućnosti zapošljavanja po završetku studija

GRAD	RAZINA	PREDDIPLOMSKA RAZINA	DIPLOMSKA RAZINA
RIJEKA		Završetkom sveučilišnog preddiplomskog studija pedagogije student je osposobljen za rad u privatnom i javnom sektoru na poslovima odgoja i obrazovanja (ispitivanja obrazovnih potreba, planiranje i organizacija obrazovanja, izvođenje obrazovnih aktivnosti, vrednovanje obrazovnih aktivnosti)	Završetkom sveučilišnog diplomskog studija pedagogije student je osposobljen za rad u području upravljanja i rukovođenja školom i drugim odg-obr. institucijama; ispitivanje i analiziranje obrazovnih potreba i na temelju toga kreiranje novih obrazovnih programa; pripremu, realizaciju i evaluaciju obrazovnih procesa; preventivni i savjetodavni rad; transmisiju stečenih znanja u području prakse u predškolskim, osnovnoškolskim srednjoškolskim ustanovama i institucijama za obrazovanje odraslih, domova, bolnica, centara za organizaciju slobodnog vremena i nevladinih udruga.
OSIJEK		Prediplomski studij osposobljava studente za zapošljavanje u djelatnostima koje se bave odgojem i obrazovanjem u širem smislu kao što su organiziranje slobodnog vremena mladih, rad u medijima, organiziranje ekscurzija, omladinskog turizma, rad u sportskim, kulturnim i tehničkim društvima koja okupljaju mlade i slično.	Po završetku diplomskog studija, studenti imaju mogućnost zaposlenja kao stručni suradnici u predškolskim, osnovnoškolskim i srednjoškolskim ustanovama, te za rad u učeničkim domovima kao i svim drugim institucijama odgoja i obrazovanja.

<p>SPLIT</p>	<p>Zbog deficitarnosti zanimanja stručnog suradnika pedagoga, te prepoznavanja kvalitete stečenih znanja, vještina i kompetencija na studiju pedagogije, interes poslodavaca za zapošljavanjem prvostupnika pedagogije uočljiv je već po završetku preddiplomskog studija. U tom je smislu moguće istaknuti kako studenti po završetku preddiplomskog studija imaju priliku raditi u različitim udrugama i institucijama koje se bave organizacijom i realizacijom slobodnog vremena mladih u udrugama za socijalnu inkluziju, aktivno provođenje slobodnog vremena djece i mladih te sportskim klubovima.</p>	<p>Zbog deficitarnosti zanimanja stručnog suradnika pedagoga, te prepoznavanja kvalitete stečenih znanja, vještina i kompetencija na studiju pedagogije, interes poslodavaca za zapošljavanjem magistara pedagogije je visok. Studenti po završetku diplomskog studija imaju mogućnost raditi u različitim odgojno-obrazovnim ustanovama (ustanove ranog i predškolskog odgoja, osnovne i srednje škole, učenički i dječji domovi, institucije za obrazovanje odraslih) te u drugim ustanovama iz područja javnog i privatnog sektora te nevladinih udruga.</p>
<p>ZADAR</p>		<p>Diplomski studij pedagogije studentu otvara mogućnost vlastitog profiliranja prema afinitetu za rad u različitim odgojno-obrazovnim situacijama, odnosno javnim i privatnim odgojno-obrazovnim ustanovama: dječjim vrtićima, školama, savjetovalištim, domovima, ustanovama za organiziranje slobodnog vremena, zavodima za zapošljavanje, andragoškim centrima, kadrovskim službama, centrima za obrazovnu i profesionalnu orijentaciju, znanstveno-istraživačkim ustanovama i drugim ustanovama koje se bave formalnim i neformalnim odgojem, obrazovanjem, školovanjem i osposobljavanjem djece, mladih i odraslih.</p>

Po završetku preddiplomskog studija pedagogije u Rijeci studenti su osposobljeni za poslove u javnom i privatnom sektoru koji uključuju odgoj i obrazovanje. U to spada ispitivanje, planiranje i organiziranje obrazovanja, izvođenje i vrednovanje obrazovnih aktivnosti. Uz navedeno, Odsjek za pedagogiju u Osijeku i Splitu također ističu da je student nakon završetka preddiplomske razine spreman za rad u medijima, organizaciji kulturnih i sportskih aktivnosti za mlade te tehničkim društvima i udrugama koji se bave organizacijom slobodnog vremena mladih.

Za razliku od preddiplomske razine, završetkom diplomske razine student je osposobljen za rad u području upravljanja i rukovođenja odgojno-obrazovnim ustanovama i institucijama za mlade i odrasle, kreiranje novih obrazovnih programa i organiziranje odgojno-obrazovnog rada te preventivni i savjetodavni rad. Student će biti sposoban prenositi znanje u području prakse u predškolskim, osnovnoškolskim i srednjoškolskim ustanovama i institucijama, bolnicama, nevladinim udrugama te centrima za organizaciju slobodnog vremena. Odsjek u Zadru ističe još i mogućnost zapošljavanja u kadrovskim službama, centrima za obrazovnu i profesionalnu orijentaciju te drugim ustanovama koje se bave formalnim i neformalnim obrazovanjem, školovanjem i osposobljavanjem djece, mladih i odraslih. Jedna od većih razlika u odnosu na preddiplomsku razinu jest spremnost za rad u znanstveno-istraživačkim ustanovama te mogućnost zapošljavanja na upravnim i rukovodećim pozicijama kao i samostalno i autonomno vođenje odgojno-obrazovne djelatnosti.

8. ZAKLJUČAK

Prilikom analize studija pedagogije u Republici Hrvatskoj dobio se uvid u sličnosti i različitosti studija u pet gradova države – Zagrebu, Rijeci, Osijeku, Splitu i Zadru. Analizirani i komparirani elementi bili su *struktura studija* (razine, organizacijski oblici te kolegiji), *ciljevi, ishodi učenja (kompetencije) te mogućnosti zapošljavanja* nakon završetka studija. U svim navedenim gradovima studij pedagogije koncipiran je po Bolonjskom procesu, što podrazumijeva tri godine preddiplomskog sveučilišnog studija i dvije godine diplomskog sveučilišnog studija. Od pet gradova u kojima je studij dostupan, u dva grada – Zagrebu i Rijeci, može se upisati u dva *organizacijska oblika* - kao jednopredmetni i dvopredmetni, dok je u ostalim gradovima studij pedagogije isključivo dvopredmetni. Kako bi se studenti dodatno informirali te motivirali za odabir između jednopredmetnog ili dvopredmetnog studija pedagogije, bilo bi dobro kada bi se na stranicama Odsjeka u Zagrebu i Rijeci navele neke prednosti jednog, odnosno drugog organizacijskog oblika studiranja, pogotovo eventualne prednosti u pronalasku zaposlenja nakon završetka određenog oblika studija, ukoliko one postoje.

Studijskim programom predviđa se stjecanje kompetencija kroz tri vrste kolegija - teorijske, metodičke i praktične. Kod analize *kolegija* vidljivo je da se studiji pedagogije u Republici Hrvatskoj dosta razlikuju u obveznim i izbornim kolegijima, pa tako Odsjek za pedagogiju u Rijeci prednjači u andragoškim kolegijima, dok Odsjek u Zagrebu naglašava školsku pedagogiju. Studiji u preostalim gradovima su dvopredmetni te se upisuju u kombinaciji sa studijem društvenih znanosti koji je dostupan studentima dvopredmetnih studija. Vidljivo je da sva tri grada u kojima se održava dvopredmetna vrsta studija – Osijek, Split i Zadar sadržavaju kolegije za opće pedagoško usmjeravanje te nema naglaska na ranom i predškolskom odgoju i školskoj pedagogiji ili andragogiji, već na općim pedagoškim kolegijima. Bilo bi poželjno navedene kolegije uvesti barem kao izborne, s obzirom da su važni za kvalitetno obavljanje pedagoške djelatnosti. Na Odsjeku u Osijeku do četvrtog semestra postoje dva obvezna kolegija iz stranih jezika. Za profesionalno obavljanje pedagoške djelatnosti, nije nužno znanje dva strana jezika stoga se predlaže da se kolegiji ponude u vidu izbornih te da studenti imaju autonomiju izabiranja kolegija stranih jezika. Studij pedagogije u Zadru do četvrtog semestra sadržava obvezne statističke predmete, što je previše za preddiplomsku razinu. Kolegij Tjelesna i zdravstvena kultura postoji samo na Odsjeku u Rijeci i Osijeku te u oba grada traje do četvrtog semestra. Radi njegovanja

tjelesnog i psihičkog zdravlja te usvajanja zdravih navika predlaže se uvođenje ovog kolegija kao obveznog u svih pet gradova na preddiplomskoj i diplomskoj razini.

Kod isticanja *ciljeva* studija pedagogije vidljivo je da su nabrojani svi relevantni ciljevi koji se ostvaruju zadacima učenja i poučavanja, na obje razine studija. Jedino na Odsjeku u Zagrebu ciljevi nisu jasno postavljeni. *Ishodi učenja i kompetencije* koje student stječe po završetku studija navedeni su zasebno, dobro su definirani i vrlo slični u opisu za obje razine studija pedagogije. Na dostupnim web izvorima ishodi učenja prikazani su za Rijeku za preddiplomsku te u Splitu za obje razine studija. Kompetencije koje student stječe nakon završetka studija istaknute su za programe u Rijeci, Zadru i Osijeku za obje razine studija, dok su za Zagreb navedene samo za diplomsku razinu.

Nadalje, svi studijski programi pedagogije u Republici Hrvatskoj osim studijskog programa u Zagrebu navode *mogućnosti zapošljavanja* nakon završetka preddiplomskog i diplomskog studija pedagogije te prilikom navođenja mogućnosti, svi Odsjeci za pedagogiju su naveli slične ili iste djelatnosti koje su isto tako navedene u *Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama* te *Pravilniku o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi*. Na web stranicama Odsjeka za pedagogiju u Splitu navodi se da radi deficitarnosti zanimanja stručnih suradnika pedagoga postoji veliki interes poslodavaca za zapošljavanjem magistara pedagogije. U publikaciji „*Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja*“ Hrvatskog zavoda za zapošljavanje za 2019. godinu navodi se preporuka za povećanje broja upisanih i stipendiranih studenata za studij pedagogije u pet županija Republike Hrvatske: Sisačko-moslavačkoj, Karlovačkoj, Brodsko-posavskoj, Šibensko-kninskoj te Vukovarsko-srijemskoj županiji¹⁸. Ipak, unatoč preporukama, studenti nakon diplome teško nalaze zaposlenje u struci iako u školama i ostalim odgojno-obrazovnim ustanovama nedostaje pedagoga, o čemu govori podatak da postoje i osnovne i srednje škole te odgojno-obrazovne ustanove koje nemaju pedagoga u svom stručnom timu.

Prilikom istraživanja za izradu ovog diplomskog rada, uz ostalu relevantnu literaturu, često su korišteni i web izvori Odsjeka za pedagogiju u gradovima u kojima se održava studij. Pri tome je uočeno da web stranice Odsjeka za pedagogiju u Osijeku i Splitu pružaju najmanje relevantnih podataka studentima, pa se zbog toga, ali i zbog bolje preglednosti i lakšeg snalaženja, predlaže izrada novog vizualnog rješenja za spomenute web stranice.

Kao prijedlog za buduća istraživanja predlaže se ispitivanje stavova studenata pedagogije u spomenutih pet gradova o njihovom zadovoljstvu navedenim elementima studija

¹⁸ https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/HZZ%20preporuke_2018.pdf

(organizacija studija, kolegiji, ciljevi, ishodi učenja, mogućnosti zapošljavanja), te općenito kvalitetom nastave, ozračjem na predavanjima, pristupom studentu te smjernicama za budućnost. Bilo bi zanimljivo i korisno za preispitivanje i eventualno poboljšanje postojećih programa analizirati i komparirati stavove i mišljenja studenata te tako dobiti uvid kojim studijskim programom su studenti najzadovoljniji i zašto.

POPIS TABLICA

1. Tablica 1: Prikaz organizacijskog oblika studija, str: 30
2. Tablica 2: Komparativni prikaz kolegija na preddiplomskoj razini studija, str: 32
3. Tablica 3: Komparativni prikaz kolegija na diplomskoj razini studija, str: 47
4. Tablica 4: Komparativna analiza ciljeva studija, str: 61
5. Tablica 5: Komparativna analiza kompetencija, str: 65
6. Tablica 6: Komparativna analiza ishoda učenja, str: 69
7. Tablica 7: Komparativna analiza mogućnosti zapošljavanja po završetku studija, str:

75

LITERATURA

1. Bogнар, L. (2016). *Cilj i zadaci odgojno-obrazovnog procesa*. Preuzeto 17.05.2019. s <https://ladislav-bognar.net/node/72>
2. Ćatić, I. (2012). *Kompetencije i kompetencijski pristup obrazovanju*. Pedagogijska istraživanja, 9(1-2), 175-189.
3. ECTS bodovi. (2019). *Agencija za znanost i visoko obrazovanje*. Preuzeto 12.05.2019. s: <https://www.azvo.hr/hr/pojmovnik/79-ects-bodovi>
4. Fajdetić, M., Šnidarić, N. (2014). Kompetencije stručnog suradnika pedagoga u suvremenoj pedagoškoj praksi. *Napredak*, 155(3), 237-260.
5. Jurčić, M. (2012). *Pedagoške kompetencije suvremenog učitelja*. Zagreb: RECEDO d.o.o.
6. Juričić, V.; Mateljan, V. (2016). Analiza odnosa između ishoda učenja studijskih programa i predmeta. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 19(4), 2017. 1041-1057.
7. Jurić, V., Mušanović, M., Staničić, S., Vrgoč, H. (2001). *Koncepcija razvojno-pedagoške djelatnosti stručnih suradnika (prijedlog)*. Ministarstvo prosvjete i školstva. Zagreb: Prosvjetno vijeće
8. Jurić, V. (2004). *Metodika rada školskog pedagoga*. Zagreb: Školska knjiga.
9. Komparacija. *Hrvatska enciklopedija*. Preuzeto 29.03.2019. s: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=32622>
10. Kompetencije. (2019). *Agencija za znanost i visoko obrazovanje*. Preuzeto 03.03.2019. s: <https://www.azvo.hr/hr/pojmovnik/78-kompetencije>
11. Krištof, M., Pisk, K., Radeka, I. (2011). *Istraživanje o primjeni bolonjskog procesa na hrvatskim sveučilištima*. Preuzeto 12.05.2019. s http://www.nsz.hr/novosti-i-obavijesti/vijesti_iz_znanosti_i_obrazovanja/istrazivanje-o-primjeni-bolonjskog-procesa-na-hrvatskim-sveucilistima/
12. Ledić, J. (1991). *Razvoj gledanja na cilj odgoja u povijesti hrvatske pedagoške misli*. Rijeka: Pedagoški fakultet u Rijeci.
13. Ledić, J., Staničić, S., Turk, M. (2013). *Kompetencije školskih pedagoga*. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
14. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2006). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Preuzeto 04.05.2019. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_09_102_2319.html

15. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2008). *Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja*. Preuzeto 02.05.2019. s <http://public.mzos.hr/lgs.axd?t=16&id=14548>
16. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2008). *Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja*. Preuzeto 02.05.2019. s http://www.skole.hr/obrazovanje-i-tehnologija?news_id=1651
17. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2011). *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*. Preuzeto 02. 05.2019. s <http://www.zakon.hr/z/317/>
18. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2011). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. Preuzeto 02.05.2019. s http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf
19. Metodologija, (2017) *Wikipedia*. Preuzeto 02.03.2019. s: https://bs.wikipedia.org/wiki/Metodologija#cite_note-29
20. Munjiza, E. (2009). *Povijest hrvatskog školstva i pedagogije*. Osijek: Filozofski fakultet Osijek i HPKZ Slavonski brod.
21. Mušanović, M. (2000). Teorijska polazišta razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika. U: Vrgoč, H. (ur.). *Pedagozi-stručni suradnici u inovacijskom vrtiću i školi*. Str. 19-28. Zagreb: HPKZ.
22. Mušanović, M., Lukaš, M. (2011). *Osnove pedagogije*. Rijeka: Hrvatsko futurološko društvo.
23. Odsjeci i katedre. *Filozofski fakultet u Rijeci*. Preuzeto 24.02.2019. s: <https://www.ffri.uniri.hr/hr/fakultet-i-studiji/djelatnici/65-hr/odsjeci-i-katedre/pedagogija/220-pedagogija.html>
24. Odsjek za pedagogiju. *Filozofski fakultet u Osijeku*. Preuzeto 24.02.2019. s: <http://www.ffos.unios.hr/pedagogija>
25. Odsjek za pedagogiju. *Filozofski fakultet u Splitu*. Preuzeto 24.02.2019. s: <http://www.ffst.unist.hr/studiji/pedagogija/>
26. Odsjek za pedagogiju. *Filozofski fakultet u Zadru*. Preuzeto 24.02.2019. s: <http://www.unizd.hr/pedagogija/o-nama>
27. Osnovna djelatnost. *Filozofski fakultet u Zagrebu*. Preuzeto 24.02.2019. s: <http://pedagogija.ffzg.hr/web-new/zavod/osnovna-djelatnost/>
28. Osnovna škola. *Hrvatski leksikon*. Preuzeto 20.02.2019. s: <https://www.hrleksikon.info/definicija/osnovna-skola.html>

29. Palekčić, M. (2010). Herbartova teorija odgojne nastave – izvorna pedagojska paradigma. *Pedagojska istraživanja*, 7(2), 319-340.
30. Palekčić, M., Radeka, I., Petani, R. (2005). Motivacija za studij i zadovoljstvo studijem. U: Rosić, V. (ur). *Stanje i perspektive obrazovanja nastavnika: zbornik radova*. Rijeka: Grafrade: Filozofski fakultet u Rijeci, Odsjek za pedagogiju, 69-73.
31. Pedagogija. *Hrvatska enciklopedija*. Preuzeto 19.02.2019. s: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=47271>
32. Polić Bobić, M., Bjeliš, A., Divjak, B., Mihalić, A., Grubišić, K., Franz-Štern, R., Kramar, S. (2005) (Ur). *Prvi koraci u Bolonjskom procesu*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
33. Pranjić, M. (2001). *Pedagogija: suvremena stremljenja, naglasci, ostvarenja*. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu.
34. Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja. (2018). *Agencija za znanost i visoko obrazovanje*. Preuzeto 13.06.2019. https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/HZZ%20preporuke_2018.pdf
35. Previšić, V., Rosić, V., Radeka, I. (2003). *Studij pedagogije u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatsko pedagojsko društvo.
36. Razina studija. *SRCE – Sveučilište u Zagrebu, Sveučilišni računski centar*. Preuzeto 08.03.2019. s: <https://wiki.srce.hr/display/TUT/Razina+studija>
37. Silov, M. i Staničić, S. (1986.) *Stručni suradnici u organizacijama udruženog rada odgoja i obrazovanja – odabrana bibliografija*. Zagreb: Zajednica osnovnih škola Hrvatske.
38. Staničić S. (1989). *Razvojno-pedagoška djelatnost u školi*. Zagreb: JUMENA
39. Staničić, S. (2000). *Vođenje odgojno-obrazovne djelatnosti u školi*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci.
40. Staničić, S. (2001). Kompetencijski profil školskog pedagoga. *Napredak* 142(3); 279-295
41. Staničić, S. (2003). *Školski priručnik 2003/04*. Zagreb: Znamen.
42. Staničić, S. (2005). Uloga i kompetencije školskog pedagoga. *Pedagojska istraživanja* 2(1); 35-47
43. Stevanović, M (2002). *Pedagogija*. Varaždinske toplice: Tonimir.
44. Šnidarić, N. (2009). Školski pedagog i funkcija pedagoškog vođenja škole. *Napredak* 150(2); 190-208.

45. Sveučilišni i/ili stručni studij. (2019). *Središnji državni portal*. Preuzeto 10.03.2019. s: <https://gov.hr/moja-uprava/obrazovanje/visoko-obrazovanje/sveucilisni-i-ili-strucni-studij/229>
46. Tot, D., Klapan, A. (2008). Ciljevi stalnog stručnog usavršavanja: mišljenja učitelja. *Pedagogijska istraživanja*, 5(1), 60-69.
47. Vujčić, V. (2013). *Opća pedagogija*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.